CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
VERICA TRSTENJAK
prezentate la 27 ianuarie 2009 [1]

Cuprins

I — Introducere . . . . . I - 3332

II — Cadrul juridic . . . . . I - 3333

A — Regulamentul nr. 44/2001 . . . . . I - 3333

B — Convenția de la Bruxelles . . . . . I - 3335

III — Situația de fapt, procedura principală și întrebările preliminare . . . . . I - 3335

IV — Procedura în fața Curții . . . . . I - 3339

V — Argumentele părților . . . . . I - 3339

A — Prima întrebare preliminară . . . . . I - 3339

B — A doua întrebare preliminară . . . . . I- 3342

C — A treia întrebare preliminară . . . . . I - 3343

VI — Aprecierea avocatului general . . . . . I - 3345

A — Introducere . . . . . I - 3345

B — Prima întrebare preliminară . . . . . I - 3346

1. Caracteristicile contractului de licență . . . . . I - 3346

2. Interpretarea articolului 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 44/2001 . . . . . I - 3349

a) Definiția abstractă a noțiunii „serviciu” în sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 44/2001 . . . . . I - 3351

1 — Limba originală: slovena.

b) Analogia parțială cu definiția serviciilor în dreptul primar . . . . . I - 3352

c) Importanța unei interpretări uniforme a Regulamentului nr. 44/2001 și a Regulamentului Roma I . . . . . I - 3355

d) Imposibilitatea de a stabili o analogie cu definiția serviciilor prevăzută de normele comunitare privind TVA-ul . . . . . I - 3357

e) Poziții susținute în doctrină . . . . . I - 3358

3. Concluzie . . . . . I - 3358

C — A doua întrebare preliminară . . . . . I - 3359

D — A treia întrebare preliminară . . . . . I - 3359

1. Modificarea normelor de competență în materie contractuală: de la Convenția de la Bruxelles la Regulamentul nr. 44/2001 . . . . . I - 3360

a) Interpretarea articolului 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles . . . I - 3360

b) Motivele care au justificat modificarea articolului 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles . . . . . I - 3361

c) Răspunsul la critică: articolul 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 I - 3362

2. Interpretarea articolului 5 punctul 1 literele (a) și (c) din Regulamentul nr. 44/2001 . . . . . I - 3362

3. Importanța cauzei Besix în prezenta cauză . . . . . I - 3367

4. Concluzie . . . . . I - 3367

VII — Concluzie . . . . . I - 3368

I — Introducere

1. Rare sunt dispozițiile dreptului comunitar care, în cursul procesului lor de adoptare, au făcut obiectul unor negocieri atât de dificile, cu un rezultat imprevizibil și care au generat atât de multe reacții doctrinare precum articolul 5 punctul 1 din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială [2] (regulament cunoscut sub numele „Bruxelles I", denumit în continuare „Regulamentul nr. 44/2001"), articol în temeiul căruia se determină instanța competentă în materie contractuală. În raporturile dintre statele membre ale Comunității, acest articol a înlocuit articolul 5 punctul 1 din Convenția din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială [3] (denumită în continuare „Convenția de la Bruxelles"), motiv pentru care Curtea va trebui, în interpretarea acestui articol, să ia cu atât mai mult în considerare voința legiuitorului comunitar. Însă aceasta va trebui, în același timp, să continue lucrul acolo unde legiuitorul s-a oprit și să se confrunte cu dificila misiune de a defini cu precizie noțiunile conținute în acest articol și de a determina competența de a se pronunța cu privire la categoriile individuale de contracte.

2. Prezenta cauză ridică problema dacă, pentru a determina instanța competentă, contractul prin care titularul unui drept de proprietate intelectuală acordă celeilalte părți contractante dreptul de a-l exploata (contract de licență [4]) și care a fost încheiat de două părți contractante originare din state membre diferite poate fi considerat un contract având ca obiect prestarea de servicii în sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 44/2001. Prezenta cauză privește, în același timp, problema dacă, în interpretarea articolului 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001, trebuie asigurată o continuitate cu interpretarea articolului 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles.

3. Întrebările preliminare sunt adresate în cadrul unui litigiu între doi reclamanți, fundația Falco Privatstiftung și domnul Thomas Rabitsch, și pârâta, doamna Gisela Weller-Lindhorst, pentru motivul că aceasta din urmă nu ar fi plătit drepturile de licență pe care le-ar fi datorat acestora în temeiul unui contract de licență prin care pârâta a obținut o licență pentru comercializarea de înregistrări video ale unui concert cu privire la care reclamanții dețin drepturile de autor.

2 — JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74.

3 — JO 1972, L 299, p. 32, astfel cum a fost modificată prin Convenția din 9 octombrie 1978 privind aderarea Regatului Danemarcei, a Irlandei și a Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (JO L 304, p. 1 și – text modificat – p. 77), prin Convenția din 25 octombrie 1982 privind aderarea Republicii Elene (JO L 388, p. 1), prin Convenția din 26 mai 1989 privind aderarea Regatului Spaniei și a Republicii Portugheze (JO L 285, p. 1) și prin Convenția din 29 noiembrie 1996 privind aderarea Republicii Austria, a Republicii Finlanda și a Regatului Suediei la această convenție (JO 1997, C 15, p. 1).

4 — Pentru a desemna acest contract, instanța de trimitere utilizează expresia „contract de licență", prin urmare o vom utiliza de asemenea în prezentele concluzii, cu toate că, în unele state membre, contractul de licență este definit într-un mod mai restrâns, astfel cum vom explica la punctul 49 din prezentele concluzii.

II — Cadrul juridic

A — *Regulamentul nr. 44/2001*

4. Potrivit considerentului (2) al Regulamentului nr. 44/2001:

„Anumite disparități între normele interne care reglementează competența judiciară și recunoașterea hotărârilor împiedică buna funcționare a pieței interne. Adoptarea de dispoziții care să unifice normele referitoare la conflictele de competență în materie civilă și comercială și la simplificarea formalităților în vederea recunoașterii și executării rapide și simple a hotărârilor de către statele membre legate prin […] regulament este indispensabilă."

5. Potrivit considerentului (12) al Regulamentului nr. 44/2001:

„În afară de instanța domiciliului pârâtului, trebuie să existe și alte instanțe autorizate în temeiul unei legături strânse între instanță și litigiu sau în scopul bunei administrări a justiției."

6. Potrivit considerentului (19) al Regulamentului nr. 44/2001:

„Trebuie asigurată continuitatea între Convenția de la Bruxelles și […] regulament, fiind necesar să se prevadă unele dispoziții tranzitorii în acest sens. Aceeași necesitate a continuității trebuie garantată cu privire la interpretarea Convenției de la Bruxelles de către Curtea de Justiție a Comunităților Europene, iar Protocolul din 1971 trebuie să rămână, de asemenea, aplicabil în cazul procedurilor pendinte la data intrării în vigoare a […] regulament[ului]."

7. Regulamentul nr. 44/2001 conține dispoziții privind competența, incluse în capitolul II, intitulat „Competența".

8. Potrivit articolului 2 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001, care este inclus în secțiunea 1 („Dispoziții generale") din capitolul privind competența:

„Sub rezerva dispozițiilor […] regulament[ului], persoanele domiciliate pe teritoriul unui stat membru sunt acționate în justiție, indiferent de naționalitatea lor, în fața instanțelor statului membru în cauză."

9. În aceeași secțiune din Regulamentul nr. 44/2001, articolul 3 alineatul (1) prevede:

„Persoanele domiciliate pe teritoriul unui stat membru pot fi acționate în justiție în fața instanțelor unui alt stat membru numai în temeiul normelor enunțate în secțiunile 2-7 din prezentul capitol.”

10. Potrivit articolului 5, introdus în secțiunea 2 („Competențe speciale”) din capitolul privind competența:

„O persoană care are domiciliul pe teritoriul unui stat membru poate fi acționată în justiție într-un alt stat membru:

(1) (a) în materie contractuală, în fața instanțelor de la locul în care obligația care formează obiectul cererii a fost sau urmează a fi executată;

(b) în sensul aplicării prezentei dispoziții și în absența vreunei convenții contrare, locul de executare a obligației în cauză este:

— în cazul vânzării de mărfuri, locul dintr-un stat membru unde, în temeiul contractului, au fost sau ar fi trebuit să fie livrate mărfurile;

— în cazul prestării de servicii, locul dintr-un stat membru unde, în temeiul contractului, au fost sau ar fi trebuit să fie prestate serviciile.

(c) în cazul în care nu se aplică litera (b), se aplică litera (a);

[…]

(3) în materie delictuală și cvasidelictuală, în fața instanțelor de la locul unde s-a produs sau riscă să se producă fapta prejudiciabilă;

[…]”

B — *Convenția de la Bruxelles*

11. Potrivit articolului 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles:

„Pârâtul domiciliat pe teritoriul unui stat contractant poate fi acționat în justiție, într-un alt stat contractant:

1) în materie contractuală, în fața instanței de la locul în care obligația care formează obiectul cererii a fost sau trebuie executată […]” [traducere neoficială]

III — Situația de fapt, procedura principală și întrebările preliminare

12. Din decizia de trimitere reiese că primul reclamant din acțiunea principală, Falco Privatstiftung, este o fundație cu sediul în Viena (Austria), care administrează drepturile de autor ale unui cântăreț austriac decedat, numit Falco. Al doilea reclamant, domnul Rabitsch, domiciliat în Viena, a fost membru al formației cântărețului amintit. Pârâta, doamna Weller-Lindhorst, domiciliată în München (Germania), a vândut înregistrări video (DVD) și audio (CD) ale unui concert pe care cântărețul l-a susținut în 1993 împreună cu formația sa. În ceea ce privește înregistrările video, aceasta a încheiat cu cei doi reclamanți un contract de licență în temeiul căruia a obținut dreptul de a vinde înregistrări video ale concertului menționat pe teritoriul Germaniei, al Austriei și al Elveției. Deși cele două părți în litigiu au convenit apariția unui singur CD promoțional cu înregistrarea audio a concertului menționat, pârâta nu a încheiat un contract de licență cu reclamanții în ceea ce privește înregistrările audio. Singura finalitate a CD-ului promoțional era aceea de a face publicitate înregistrării video a concertului menționat.

13. În procedura în fața instanței austriece de prim grad, Handelsgericht Wien, reclamanții au solicitat pârâtei: în primul rând, plata unei redevențe de 20 084,04 euro pentru volumul cunoscut al vânzărilor de înregistrări video ale concertului menționat și, în al doilea rând, evaluarea numărului total de înregistrări video și audio vândute, precum și plata redevențelor suplimentare rezultate în acest temei pentru înregistrările video și plata unei remunerații adecvate și a unei despăgubiri pentru înregistrările audio. În ceea ce privește înregistrările video, reclamanții au solicitat plata sumelor menționate în temeiul contractului de licență, iar pentru înregistrările audio au invocat încălcarea drepturilor de autor asupra înregistrării audio a concertului menționat.

14. Instanța de prim grad a stabilit că are competența de a se pronunța în temeiul articolului 5 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001, care reglementează competența în materie delictuală și cvasidelictuală. În temeiul acestui articol, instanța a stabilit că are competența de a se pronunța cu privire la cererea întemeiată pe încălcarea drepturilor de autor asupra înregistrărilor audio, întrucât aceste înregistrări fuseseră de asemenea vândute în Austria. Dată fiind legătura strânsă între cererea întemeiată pe contractul de licență, prin care se urmărea plata drepturilor de licență pentru înregistrările video, și cererea întemeiată pe încălcarea drepturilor de autor, instanța de prim grad a stabilit că are competența de a se pronunța de asemenea cu privire la cererea întemeiată pe contractul de licență.

15. În apel, Oberlandesgericht Wien și-a confirmat competența în temeiul articolului 5 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001 în ceea ce privește plata unei remunerații adecvate și a unei despăgubiri întemeiate pe încălcarea drepturilor de autor. În schimb, acesta a stabilit că nu are competența de a se pronunța asupra cererii întemeiate pe contractul de licență, prin care se urmărea plata drepturilor de licență pentru înregistrările video, și a respins acțiunea pentru partea referitoare la cererea menționată. Acesta a apreciat că instanța competentă să se pronunțe cu privire la această cerere trebuie determinată în temeiul articolului 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001, care reglementează competența în materie contractuală. În această privință, a arătat că obligația principală care decurge din contractul de licență este o obligație pecuniară care, potrivit atât dreptului austriac, cât și dreptului german, trebuia să fie executată la locul unde este domiciliat debitorul și că instanțele germane erau, prin urmare, competente să se pronunțe cu privire la această cerere. A fost arătat de asemenea faptul că determinarea competenței nu era posibilă în temeiul articolului 5 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001, întrucât contractul de licență nu avea ca obiect prestarea de servicii în sensul acestui articol. Cei doi reclamanți au sesizat Oberster Gerichtshof cu un recurs împotriva hotărârii instanței de apel.

16. În decizia de trimitere, Oberster Gerichtshof arată că articolul 5 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001 nu definește noțiunea „serviciu”. Având în vedere definiția largă a acestei noțiuni în jurisprudența privind libera prestare a serviciilor [5], precum și în cadrul dispozițiilor comunitare privind taxa pe valoarea adăugată (denumită în continuare „TVA”) [6], instanța de trimitere ridică problema dacă un contract prin care titularul unui drept de proprietate intelectuală acordă celeilalte părți contractante dreptul de a-l exploata, cu alte cuvinte un contract de licență, poate constitui un contract având ca obiect prestarea de servicii în sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001.

5 — Instanța de trimitere face referire la Hotărârea din 29 aprilie 1999, Ciola (C-224/97, Rec., p. I-2517), și la Hotărârea din 21 martie 2002, Cura Anlagen (C-451/99, Rec., p. I-3193).

6 — Instanța de trimitere citează, în această privință, articolul 6 alineatul (1) din A șasea directivă a Consiliului 77/388/CEE din 17 mai 1977 privind armonizarea legislațiilor statelor membre referitoare la impozitele pe cifra de afaceri – sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată: baza unitară de evaluare (JO L 145, p. 1) și articolul 25 din Directiva 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată (JO L 347, p. 1, Ediție specială, 09/vol. 3, p. 7).

17. În cazul în care contractul de licență poate constitui un contract având ca obiect prestarea de servicii în sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001, instanța de trimitere ridică, în continuare, problema privind locul în care, în conformitate cu acest contract, au fost prestate serviciile. În acest context, aceasta arată că licența a fost acordată pârâtei pentru două state membre, și anume Germania și Austria, precum și pentru o țară terță, Elveția. Cei doi reclamanți care au acordat licența au sediul principal, respectiv domiciliul în Austria; la rândul său, pârâta care a obținut licența este domiciliată în Germania.

18. Potrivit instanței de trimitere, este posibil ca două locuri diferite să fie luate în considerare drept locul în care au fost prestate serviciile. Pe de o parte, acest loc poate fi orice loc din statul membru în care exploatarea dreptului este autorizată în temeiul contractului de licență și în care acest drept este efectiv exploatat. Pe de altă parte, acest loc poate fi sediul principal sau domiciliul licențiatorului. Instanța de trimitere arată că, în ambele cazuri, o instanță austriacă ar fi competentă să se pronunțe în cauză. Or, o astfel de decizie ar putea fi contrară Hotărârii Besix [7], în care Curtea a declarat, în legătură cu articolul 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles, că acest articol nu se aplica în cazul în care nu este posibil să se determine locul de executare a obligației, întrucât această obligație consta într-o obligație de a nu face, care nu presupunea nicio limitare geografică și că, prin urmare, era posibil să se determine mai multe locuri de executare a obligației; în astfel de cazuri, competența trebuie determinată potrivit criteriului general definit la articolul 2 primul paragraf din convenția menționată [8].

19. În această privință, instanța de trimitere urmărește, în continuare, să se stabilească dacă instanța competentă astfel desemnată este competentă să se pronunțe de asemenea cu privire la remunerațiile legate de exploatarea dreptului de autor într-un alt stat membru sau într-o țară terță.

20. În cazul în care nu este posibil să se determine competența în temeiul articolului 5 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001, instanța de trimitere consideră că, în conformitate cu articolul 5 punctul 1 litera (c) din acest regulament, competența trebuie determinată în temeiul articolului 5 punctul 1 litera (a) din același regulament. În acest caz, locul de executare a obligației în litigiu, cu alte cuvinte al obligației care formează obiectul procedurii dintre cele două părți este, potrivit Hotărârii De Bloos [9], decisiv pentru determinarea competenței. Astfel cum reiese din Hotărârea Tessili [10], locul de executare a obligației în litigiu este determinat în temeiul legii care, potrivit normelor conflictuale, este aplicabilă raportului contractual. În acest caz, instanțele austriece nu sunt competente, întrucât obligația pecuniară în litigiu trebuie executată atât

7 — Hotărârea din 19 februarie 2002 (C-256/00, Rec., p. I-1699).

8 — Este indicat faptul că, în această privință, instanța de trimitere deduce implicit din această prezumție că jurisprudența referitoare la articolul 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles se aplică de asemenea interpretării articolului 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001.

9 — Hotărârea din 6 octombrie 1976 (14/76, Rec., p. 1497).

10 — Hotărârea din 6 octombrie 1976 (12/76, Rec., p. 1473).

potrivit dreptului civil austriac, cât și potrivit dreptului civil german, la locul în care pârâta este domiciliată, prin urmare în Germania, motiv pentru care sunt competente instanțele germane.

21. În aceste împrejurări, instanța de trimitere, prin Ordonanța din 13 noiembrie 2007, a hotărât să suspende judecarea cauzei și a adresat Curții, în temeiul articolelor 68 CE și 234 CE, următoarele întrebări preliminare [11]:

„1) Un contract în temeiul căruia titularul unui drept de proprietate intelectuală[[12]] autorizează cealaltă parte contractantă să exploateze acest drept (contract de licență) constituie un contract de „prestare de servicii" în sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (Regulamentul Bruxelles I)?

2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare:

2.1 Serviciul se consideră furnizat în orice loc dintr-un stat membru în care acest drept poate fi exploatat în temeiul contractului și în care acesta este efectiv utilizat?

2.2 Ori serviciul se consideră furnizat la locul unde domiciliază licențiatorul sau, după caz, la sediul principal al acestuia?

2.3 În cazul unui răspuns afirmativ la a doua întrebare punctul 1 sau punctul 2, instanța competentă în aceste cazuri poate să se pronunțe și asupra redevențelor datorate în temeiul exploatării dreptului în alt stat membru sau într-un stat terț?

3) În cazul unui răspuns negativ la prima întrebare sau la a doua întrebare punctele 1 și 2, pentru determinarea competenței cu privire la plata redevențelor în temeiul articolului 5 punctul 1 literele (a) și (c) din Regulamentul Bruxelles I, trebuie să se țină seama în continuare de principiile care decurg din jurisprudența Curții cu privire la articolul 5

11 — Prezenta notă se referă numai la versiunea în limba slovenă a concluziilor.

12 — Prezenta notă se referă numai la versiunea în limba slovenă a prezentelor concluzii.

punctul 1 din Convenția din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (Convenția de la Bruxelles)?"

IV — Procedura în fața Curții

22. Ordonanța de trimitere a fost primită la Curte la 29 noiembrie 2007. În cursul procedurii scrise au prezentat observații părțile din acțiunea principală, guvernele german, italian și al Regatului Unit, precum și Comisia Comunităților Europene. În ședința din 20 noiembrie 2008, reclamanții din acțiunea principală, guvernul german și Comisia au prezentat observații orale și au răspuns întrebărilor Curții.

V — Argumentele părților

A — *Prima întrebare preliminară*

23. *Cei doi reclamanți din acțiunea principală* și *Comisia* propun Curții să răspundă la prima întrebare în sensul că un contract de licență trebuie considerat un contract având ca obiect prestarea de servicii în sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001.

24. Reclamanții din acțiunea principală afirmă, în favoarea acestei opinii, că noțiunea „servicii" este definită în sens larg în dreptul comunitar atât în cel primar, cât și în cel derivat, în special în cadrul dispozițiilor comunitare privind TVA-ul [13] și în Directiva 2006/123/CE privind serviciile în cadrul pieței interne [14]. Potrivit acestora, este posibil ca și în unele documente ale Comisiei să se regăsească o accepțiune largă a acestei noțiuni [15]. Reclamanții susțin de asemenea că obligația principală a pârâtei constă în a reproduce și a vinde înregistrările video ale operei, prestând astfel un serviciu; obligația de a plăti o redevență nu este, în opinia reclamanților, decât o obligație accesorie pe care pârâta trebuie să o execute. În prezenta cauză, reclamanții consideră că și ei prestează servicii prin acordarea unei licențe exclusive sau neexclusive.

13 — Cei doi reclamanți se prevalează de aceste norme într-un mod general, fără a le cita în mod explicit.

14 — Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 (JO L 376, p. 36, Ediție specială, 13/vol. 58, p. 50).

15 — În această privință, reclamanții din acțiunea principală fac referire la Recomandarea Comisiei din 18 mai 2005 privind gestiunea colectivă transfrontalieră a drepturilor de autor și a drepturilor conexe în serviciile legale de muzică online (JO L 276, p. 54) și la Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European și Comitetul Economic și Social European – Gestiunea dreptului de autor și a drepturilor conexe în cadrul pieței interne [COM(2004) 261 final].

25. Comisia arată că noțiunea „serviciu” trebuie interpretată în mod autonom, făcând abstracție de sensul acestei noțiuni în dreptul statelor membre. Comisia invocă, în această privință, definiția largă a acestei noțiuni în dreptul comunitar primar, care este în mod substanțial mai largă decât cea din dreptul civil al statelor membre, întrucât include, de exemplu, și faptul de a închiria spații de ancorare proprietarilor de nave originare din alte state membre [16] sau de a da automobile în „leasing” societăților stabilite în alte state membre [17]. Având în vedere acest lucru, Comisia apreciază că este posibil ca acordarea drepturilor de exploatare a unui drept de proprietate intelectuală să fie considerată de asemenea un serviciu. Aceasta consideră de asemenea că directivele comunitare privind TVA-ul nu pot fi utile pentru interpretarea articolului 5 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001, întrucât, potrivit articolului 1 alineatul (1) din acesta, regulamentul menționat nu se aplică în materie fiscală.

26. În susținerea tezei sale, Comisia se întemeiază pe interpretarea literală, istorică și teleologică a Regulamentului nr. 44/2001. Potrivit acesteia, din modul de redactare a Regulamentului nr. 44/2001 nu reiese că noțiunea „serviciu” trebuie să primească o interpretare mai restrictivă decât cea existentă în dreptul primar. În cadrul interpretării istorice, Comisia explică faptul că, în comparație cu articolul 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles, articolul 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 a fost adoptat pentru ca „locul de executare” în sensul acestui articol să fie, în ceea ce privește vânzarea de mărfuri și prestarea de servicii, locul de executare a obligației caracteristice contractului. Procedând astfel, sunt atenuate cel puțin parțial imperfecțiunile pe care le prezintă interpretarea articolului 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles, potrivit căruia competența este determinată în temeiul locului de executare a obligației în litigiu; or, acest loc de executare este determinat în conformitate cu legea aplicabilă raportului contractual. În plus, o interpretare largă a noțiunii „serviciu” ar împiedica apariția unor dificultăți cu ocazia delimitării între contractele care trebuie să intre în domeniul de aplicare al articolului 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001 și cele trebuie care trebuie să intre în domeniul de aplicare al articolului 5 punctul 1 litera (b) din regulamentul menționat.

27. Toate celelalte părți propun Curții să răspundă în sens negativ la prima întrebare preliminară și să declare că un contract de licență nu este un contract având ca obiect prestarea de servicii în sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001.

28. Potrivit *pârâtei din acțiunea principală*, noțiunea de contracte având ca obiect prestarea de servicii în sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretată în sensul că include toate contractele având ca obiect obținerea, cu titlu oneros, a unui anumit rezultat concret, și nu doar simplul fapt de a efectua o activitate determinată, spre deose-

16 — Hotărârea Ciola, citată la nota de subsol 5.
17 — Hotărârea Cura Anlagen, citată la nota de subsol 5.

bire de contractele de muncă. Potrivit pârâtei, nu este posibilă clasificarea contractului de licență printre contractele având ca obiect prestarea de servicii.

29. Pentru a răspunde la prima întrebare, *guvernul german* pornește de la interpretarea literală, de la interpretarea sistematică, precum și de la finalitatea și sensul articolului 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001. În cadrul interpretării literale, acesta arată că nu este necesar să se interpreteze noțiunea „serviciu” care figurează la articolul 5 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001, astfel cum este definită în dreptul primar sau în directivele comunitare privind TVA-ul [18]. În dreptul primar și în directivele citate, această noțiune este definită în sens larg, astfel încât include – în cazul liberei prestări a serviciilor – activități care nu fac parte din celelalte libertăți fundamentale sau împiedică – în cazul directivelor privind TVA – ca vreo activitate economică să fie exclusă din domeniul de aplicare al acestor directive ca urmare a unei definiții prea restrictive.

30. În cadrul interpretării sistematice, guvernul german susține că existența literelor (a) și (c) ale articolului 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 demonstrează în mod clar că există și alte contracte care nu au ca obiect nici vânzarea de mărfuri, nici prestarea de servicii și că, prin urmare, litera (b) a articolului menționat nu trebuie interpretată într-un sens atât de larg încât să includă toate contractele, cu excepția contractelor de vânzare de mărfuri. Reiese de asemenea din Propunerea de Regulament Roma I [19], în care noțiunea de servicii trebuie interpretată în același mod ca și în Regulamentul nr. 44/2001, că un contract de licență nu poate intra sub incidența noțiunii de contract de prestare de servicii, întrucât Propunerea de Regulament Roma I conținea o dispoziție specială privind dreptul aplicabil contractelor privind proprietatea intelectuală sau industrială [articolul 4 alineatul (1) litera (f) din Propunerea de Regulament Roma I]. Potrivit guvernului german, această dispoziție nu a fost introdusă în versiunea în vigoare a regulamentului din motive politice, iar nu pentru că ar fi fost posibilă clasificarea contractelor privind drepturi de proprietate intelectuală sau industrială printre contractele de prestare de servicii.

31. În ceea ce privește finalitatea și sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001, guvernul german arată că, în cazul unui contract de licență, determinarea competenței în temeiul locului unde a fost prestat serviciul nu este întotdeauna pertinentă, deoarece un contract de licență poate avea ca obiect diferite drepturi de

18 — În această privință, guvernul german face referire la articolul 24 alineatul (1) din Directiva 2006/112 și la articolul 6 alineatul (1) prima teză din A șasea directivă 77/388.

19 — Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I) [COM(2005) 650 final].

proprietate intelectuală. În plus, licența poate fi acordată pentru mai multe țări sau chiar la nivel mondial. Potrivit guvernului german, nu este posibilă definirea unui contract de licență standard, în conformitate cu care ar putea fi evaluată proximitatea, în raport cu litigiul, a unei instanțe competente unice.

32. Potrivit *guvernului Regatului Unit*, o interpretare largă a articolului 5 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001, care ar include de asemenea contractul de licență, ar face inutile literele (a) și (c) ale acestui articol, ceea ce ar fi contrar economiei și obiectivelor regulamentului menționat. Dispozițiile acestui regulament referitoare la competența specială vizează garantarea faptului că instanța care prezintă o legătură strânsă cu litigiul este competentă pentru a-l judeca. Acest guvern arată de asemenea că un obiectiv fundamental al regulamentului îl reprezintă previzibilitatea, care nu poate fi asigurată în cazul în care articolul 5 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001 se aplică contractelor de licență, întrucât nu se poate stabili locul unde au fost prestate serviciile în temeiul contractului.

33. *Guvernul italian* susține că o interpretare largă a articolului 5 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001 ar face ca acest articol să cuprindă cvasitotalitatea contractelor. Procedând astfel, în loc să reprezinte o excepție de la regula generală, articolul 5 punctul 1 litera (b) ar deveni regula generală, ceea ce ar fi contrar finalității acestui articol. Potrivit guvernului italian, licențiatorul nu are, de altfel, nicio obligație pozitivă care ar permite definirea acestui contract drept un contract având ca obiect prestarea de servicii.

B — *A doua întrebare preliminară*

34. *Cei doi reclamanți din acțiunea principală* consideră că locul unde domiciliază sau unde are sediul principal licențiatorul trebuie să fie considerat locul unde au fost prestate serviciile în conformitate cu contractul de licență. Potrivit reclamanților, această constatare nu este contrară Hotărârii Besix [20], întrucât în cauza principală nu este vorba despre o obligație de a nu face nelimitată din punct de vedere geografic, ci despre un contract de licență care a fost încheiat pentru o zonă limitată din punct de vedere geografic, care include Germania, Austria și Elveția. Potrivit reclamanților, prestația pe care licențiatorul o furnizează prin intermediul contractului de licență este o cesiune pozitivă de drepturi către licențiat. Domiciliul sau sediul principal al părții contractante care trebuie să execute obligația caracteristică contractului este decisiv pentru determinarea competenței, în special în cazul unei licențe acordate pentru mai multe țări.

20 — Citată la nota de subsol 7.

35. În ceea ce privește a doua întrebare punctul 3, cei doi reclamanți consideră că instanța de la locul unde au fost prestate serviciile în temeiul contractului trebuie să fie de asemenea competentă pentru a se pronunța cu privire la remunerațiile care rezultă din exploatarea drepturilor într-un alt stat membru sau într-o țară terță, întrucât determinarea competenței în temeiul locului de executare a obligației are drept scop concentrarea competenței la instanța din acest loc.

36. Potrivit *Comisiei*, locul unde au fost prestate serviciile în temeiul contractului de licență este locul unde este situat domiciliul sau sediul social al licențiatorului. Comisia consideră că Hotărârea Besix [21] nu se opune determinării competenței de a judeca litigiile rezultate din contracte de licență în temeiul articolului 5 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001. Pe de o parte, obligația care îi revine licențiatorului în temeiul contractului de licență depășește, în opinia acesteia, simpla abținere, deoarece acesta are obligația de a acorda licența și de a-l autoriza pe licențiat să exploateze obiectul licenței. Pe de altă parte, potrivit acesteia, competența trebuie determinată în temeiul articolului 5 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001, independent de obligația pecuniară în litigiu. În ceea ce privește a doua întrebare punctul 3, Comisia consideră că instanța din statul membru în care licențiatorul are domiciliul sau sediul social este competentă să se pronunțe de asemenea cu privire la remunerațiile obținute în urma exploatării dreptului într-un alt stat membru sau într-o țară terță.

21 — Citată la nota de subsol 7.

37. *Pârâta din acțiunea principală*, precum și *guvernele german* și *italian* nu se pronunță cu privire la a doua întrebare preliminară, având în vedere răspunsul propus la prima întrebare.

38. *Guvernul Regatului Unit* nu se pronunță decât cu privire la a doua întrebare punctul 3 și susține că, în cazul în care Curtea ar răspunde afirmativ la prima întrebare, instanța competentă ar fi competentă să se pronunțe de asemenea cu privire la remunerațiile obținute din exploatarea dreptului într-un alt stat membru sau într-o țară terță. În cazul în care s-ar decide altfel, s-ar crea un risc de conflict de competență, întrucât ar fi posibil ca instanțe diferite să se pronunțe cu privire la elemente diferite ale aceluiași litigiu.

C — A treia întrebare preliminară

39. În cazul în care Curtea răspunde în sens negativ la prima și la a doua întrebare preliminară, *reclamanții din acțiunea principală* consideră, în subsidiar, cu privire la a treia întrebare, că articolul 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că se determină competența judiciară în temeiul locului de executare a obligației caracteristice contrac-

tului, iar nu în temeiul locului de executare a obligației în litigiu. Reclamanții subliniază, în această privință, că articolul 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001 ar trebui interpretat în mod autonom, fără a ține seama de regimul de drept civil în vigoare în fiecare dintre statele membre. Aceștia propun, așadar, Curții să considere, în temeiul acestui articol, locul unde este situat domiciliul sau sediul principal al licențiatorului drept locul de executare a obligației caracteristice.

40. Având în vedere răspunsul propus la prima și la a doua întrebare, *Comisia* nu se pronunță cu privire la a treia întrebare.

41. Având în vedere faptul că statele membre au uniformizat dreptul aplicabil raporturilor contractuale, potrivit *guvernului german*, jurisprudența pronunțată până în prezent cu privire la interpretarea articolului 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie modificată. Potrivit acestei jurisprudențe, locul de executare a obligației care formează obiectul cererii este determinat în temeiul dreptului material aplicabil contractului sau obligației contractuale în litigiu (*lex causae*); în orice caz, instanța națională în fața căreia a fost dedus litigiul este cea care stabilește legea aplicabilă raportului contractual în temeiul normelor conflictuale din cadrul propriului său sistem de drept. Guvernul german propune modificarea acestei jurisprudențe și ca, în cadrul articolului 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001, locul de executare a obligației care formează obiectul cererii să fie determinat în mod autonom, și anume ca fiind întotdeauna locul de executare a obligației în litigiu.

42. *Guvernul italian* consideră că, dată fiind cerința unei continuități interpretative între Convenția de la Bruxelles și Regulamentul nr. 44/2001, Curtea a recunoscut deja, în ceea ce privește articolul 5 punctul 3, în cauzele Henkel [22] și Gantner Electronic [23], că articolul 5 punctul 1 litera (a) din regulamentul menționat trebuie interpretat în mod identic cu articolul 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles.

43. În ceea ce privește a treia întrebare, *guvernul Regatului Unit* invocă trei argumente. În primul rând, acesta arată că problema interpretării articolului 5 punctul 1 litera (a) este identică cu problema interpretării articolului 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles. În al doilea rând, din expunerea de motive a Propunerii de Regulament nr. 44/2001 [24] reiese că jurisprudența referitoare la articolul 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles se aplică de asemenea articolului 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001. În al treilea rând, transpunerea acestei jurisprudențe la articolul 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001 ar asigura în cel mai înalt grad securitatea juridică, întrucât jurisprudența referitoare la interpretarea noțiunii „locul obligației care formează obiectul cererii” care figurează la articolul 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles este deja consacrată.

22 — Hotărârea din 1 octombrie 2002 (C-167/00, Rec., p. I-8111).
23 — Hotărârea din 8 mai 2003 (C-111/01, Rec., p. I-4207).
24 — Propunerea de Regulament (CE) al Consiliului [COM(1999) 348 final], p. 9 din versiunea în limba franceză.

VI — Aprecierea avocatului general

A — *Introducere*

44. Prin dispoziţiile referitoare la competenţa specială în materie contractuală, Regulamentul nr. 44/2001 permite derogarea de la principiul general al determinării competenţei în temeiul locului unde este domiciliat pârâtul, *actor sequitur forum rei* [25], prevăzut la articolul 2 alineatul (1) din acest regulament. În materie contractuală, derogarea de la acest principiu general şi determinarea competenţei în temeiul unor norme speciale sunt justificate de faptul că, în afară de instanţa de la domiciliul pârâtului, trebuie să existe şi alte instanţe alternative în temeiul unei legături strânse între instanţă şi litigiu [26]. În plus, se impune o competenţă specială în privinţa raporturilor contractuale, întrucât echilibrul dintre interesele reclamantului şi, respectiv, ale pârâtului este, astfel, asigurat într-o mai mare măsură, ceea ce nu s-ar întâmpla dacă nu ar exista decât principiul general citat anterior [27]. Reclamantul are astfel posibilitatea de a alege, în materie contractuală, să introducă acţiunea în faţa instanţei de la domiciliul pârâtului sau în faţa instanţei a cărei competenţă va fi determinată în conformitate cu dispoziţiile referitoare la competenţa specială în materie contractuală [28].

45. Întrebările preliminare adresate în prezenta cauză privesc interpretarea articolului 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001. Acest articol, care a modificat şi a revizuit articolul 5 punctul 1 din Convenţia de la Bruxelles, conţine norme referitoare la competenţa specială în materie contractuală. Astfel, pentru prima dată de la intrarea în vigoare a acestui regulament la 1 martie 2002, Curtea va interpreta o dispoziţie cu privire la care negocierile au fost cele mai dificile şi cele mai îndelungate din procesul adoptării regulamentului menţionat [29]. Aceasta este, în acelaşi timp, o dispoziţie pentru care putem

25 — În ceea ce priveşte principiul general *actor sequitur forum rei*, adăugăm că determinarea competenţei în temeiul domiciliului pârâtului vizează protejarea drepturilor acestuia, întrucât acestuia i-ar fi mai dificil să se apere într-o procedură în cazul în care ar fi acţionat în justiţie în faţa unei instanţe dintr-un alt stat decât cel în care are domiciliul. A se vedea, de exemplu, punctul 21 din Concluziile avocatului general Ruiz-Jarabo Colomer prezentate la 14 martie 2006 în cauza Reisch Montage (Hotărârea Curţii din 13 iulie 2006, C-103/05, Rec., p. I-6827). A se vedea de asemenea, prin analogie, în contextul Convenţiei de la Bruxelles, raportul lui P. Jenard cu privire la Convenţia privind competenţa judiciară şi executarea hotărârilor în materie civilă şi comercială (JO 1979, C 59, p. 18).

26 — A se vedea considerentul (12) al Regulamentului nr. 44/2001.

27 — În acest sens, Mankowski, P., în Magnus, U., şi Mankowski, P. (ed.), *Brussels I Regulation*, Sellier. European Law Publishers, München, 2007, p. 90, punctul 1.

28 — În ceea ce priveşte dreptul conferit reclamantului, a se vedea Mankowski, P., în Magnus, U., şi Mankowski, P. (ed.), *Brussels I Regulation*, citată anterior, p. 89, punctul 1.

29 — A se vedea, pentru detalii mai ample privind negocierile şi posibilităţile dezbătute cu privire la formularea articolului 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001, Beaumont, P. R., „The Brussels Convention Becomes a Regulation: Implications for Legal Basis, External Competence and Contract Jurisdiction", în Fawcett, J. (ed.), *Reform and Development of Private International Law – Essays in Honour of Sir Peter North*, Oxford University Press, New York 2002, p. 15 şi următoarele, precum şi Kohler, C., „Revision des Brüsseler und Luganer Übereinkommens", în Gottwald, P. (ed.), *Revision des EuGVÜ – Neues Schiedsverfahrensrecht*, Gieseking-Verlag, Bielefeld, 2000, p. 12 şi următoarele.

prevedea în viitor numeroase litigii referitoare la competență între părțile contractante [30].

47. În cadrul răspunsului la această întrebare, vom prezenta, în primul rând, pe scurt, caracteristicile contractului de licență, după care vom prezenta, în cadrul interpretării articolului 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 44/2001, caracteristicile esențiale ale definiției noțiunii „serviciu” în cadrul acestui articol, examinând în același timp problema dacă un contract de licență poate fi considerat drept contract având ca obiect prestarea de servicii în sensul acestui articol.

B — *Prima întrebare preliminară*

46. Prima întrebare preliminară trebuie înțeleasă în sensul că instanța de trimitere urmărește, în esență, să se precizeze dacă articolul 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că un contract prin care titularul unui drept de proprietate intelectuală acordă celeilalte părți contractante dreptul de a-l exploata (contract de licență) [31] este un contract având ca obiect prestarea de servicii în sensul acestui articol. Întrebarea instanței de trimitere privește, așadar, aspectul dacă un contract de licență corespunde domeniului de aplicare al noțiunii de contract având ca obiect prestarea de servicii în sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 44/2001.

1. Caracteristicile contractului de licență

48. În prezenta cauză, trebuie să se pornească de la definiția contractului de licență dată de instanța de trimitere; aceasta din urmă îl definește ca fiind un contract prin care titularul unui drept de proprietate intelectuală acordă celeilalte părți contractante dreptul de a-l exploata. Or, întrucât hotărârile Curții sunt obligatorii pentru toate instanțele naționale și produc efecte *erga omnes* [32], trebuie să se țină seama de asemenea de definițiile contractului

30 — Rogerson, P., „Plus ça change? Article 5(1) of the Regulation on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments”, *Cambridge Yearbook of European legal studies*, 2000, p. 383, afirmă, cu privire la articolul 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles, că este una dintre cele mai frecvent aplicate dispoziții ale convenției și dispoziția pe care părțile o invocă de asemenea cel mai adesea în litigii. Ne putem aștepta ca acest lucru să se producă și în cazul articolului 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001.

31 — Astfel cum am arătat deja la nota de subsol 4, instanța de trimitere este cea care califică acest contract drept „contract de licență”.

32 — A se vedea Lenaerts, K., Arts, D., Maselis, I., și Bray, R., *Procedural Law of the European Union*, ediția a doua, Sweet & Maxwell, Londra, 2006, p. 194 și p. 195, punctele 6-030 și 6-031, precum și Van Raepenbusch, S., *Droit institutionnel de l'Union européenne*, ediția a patra, Larcier, Bruxelles, 2005, p. 578.

de licenţă existente în celelalte state membre, precum şi de cele enunţate eventual de dispoziţii comunitare.

49. Contractul de licenţă este reglementat în moduri diferite în dreptul statelor membre; anumite state membre îl reglementează ca pe un contract numit special şi îl definesc astfel în mod expres (de exemplu, Republica Cehă [33] şi Republica Slovenă [34]), în timp ce alte state membre reglementează în dispoziţii speciale din domeniul dreptului proprietăţii intelectuale numai posibilitatea de a încheia un contract de licenţă, însă nu îl definesc separat (de exemplu, Republica Austria [35], Republica Franceză [36], Irlanda [37] sau Republica Federală

33 — În dreptul ceh, contractul de licenţă pentru acordarea drepturilor de exploatare a unui drept de proprietate industrială este reglementat de articolele 508-515 din Codul comercial (Obchodní zákoník). Articolul 508 din codul menţionat prevede că, în temeiul acestui contract, licenţiatorul acordă licenţiatului dreptul de a exploata obiectul unei proprietăţi industriale numai în măsura convenită şi pe teritoriul convenit, licenţiatul angajându-se să îi ofere, în schimb, o remuneraţie determinată sau alte beneficii materiale. În dreptul ceh, contractul de licenţă pentru exploatarea unei opere este reglementat de articolele 46-57 din Legea privind operele literare, ştiinţifice şi artistice (Legea privind drepturile de autor) [Zákon o dílech literárních, vedeckých a umelechkých (autorský zákon)]. Articolul 46 alineatul (1) din această lege prevede că, în temeiul unui contract de licenţă, autorul poate acorda licenţiatului dreptul de a utiliza o lucrare, pentru care licenţiatul trebuie să îi plătească o remuneraţie, cu excepţia cazului în care s-a convenit altfel.

34 — În dreptul sloven, contractul de licenţă este reglementat de articolele 704-728 din Codul privind obligaţiile (Obligacijski Zákoník). Articolul 704 din acest cod prevede că, printr-un contract de licenţă, licenţiatorul se angajează să acorde licenţiatului, în întregime sau parţial, dreptul de a exploata o invenţie brevetată, know-how tehnic, o marcă, un desen sau un model industrial, iar licenţiatul se angajează să îi plătească pentru aceasta o remuneraţie determinată. Dreptul de autor (Legea privind dreptul de autor şi drepturile conexe, Zakon o avtorski in sorodnih pravicah) nu reglementează separat contractul de licenţă; acesta din urmă nu este menţionat decât în legătură cu programele informatice la articolul 113 alineatul (2) din Legea privind dreptul de autor şi drepturile conexe, în timp ce acordarea drepturilor de exploatare a unei opere este reglementată de alte contracte.

35 — Astfel, articolul 35 din Legea privind brevetele (Patentgesetz), de exemplu, permite titularului unui brevet să confere altor persoane abilitate dreptul de a exploata o invenţie. Articolul 14 alineatul (1) din Legea privind protecţia mărcilor (Markenschutzgesetz) prevede că o marcă poate face obiectul unei licenţe exclusive sau neexclusive pentru tot sau pentru o parte din produsul sau serviciul pentru care aceasta este înregistrată. În doctrina austriacă, a se vedea Kucsko, G., *Geistiges Eigentum – Markenrecht, Musterrecht, Patentrecht, Urheberrecht*, Manz, Viena, 2003, p. 469 (licenţa pentru mărci), p. 929 (licenţa pentru brevete). Legea privind dreptul de autor (Urheberrechtsgesetz) nu reglementează în mod expres contractul de licenţă pentru drepturile de exploatare a unei opere, însă acest contract s-a impus în practică. Jurisprudenţa austriacă, de exemplu, utilizează această expresie în legătură cu acordarea drepturilor de exploatare a unei opere; în această privinţă, a se vedea, de exemplu, hotărârile pronunţate de Oberster Gerichtshof: OGH 10.12.1985, 4 Ob 381/84, OGH 15.10.2002, 4 Ob 209/02t, OGH 29.4.2003, 4 Ob 57/03s. În ceea ce priveşte acordarea de drepturi de exploatare a unui software în temeiul unui contract de licenţă, a se vedea, în doctrină, de exemplu, Holzinger, E., „Rechtsgeschäftliche Übertragung von Software. Versuch einer systematischen Einordnung", *EDV & Recht*, nr. 4/1987, p. 10.

36 — În dreptul francez, Codul proprietăţii intelectuale prevede, de exemplu, la articolul L 613-8 alineatul (2), că drepturile asociate unui brevet pot face obiectul unei cesiuni a licenţei de exploatare, exclusivă sau neexclusivă. În doctrina franceză, a se vedea, de exemplu, Marcellin, Y., *Le Droit français de la propriété intellectuelle*, Cedat, Paris, 1999, p. 433 şi următoarele, care, în ceea ce priveşte cesiunea licenţei unui brevet, susţine că cesiunea de licenţă reprezintă un contract prin care un inventator (cedentul) conferă licenţiatului, păstrând în acelaşi timp dreptul de proprietate asupra brevetului, un drept de exploatare. Acelaşi autor afirmă, în continuare (p. 436), că licenţiatul are obligaţia de a plăti redevenţa şi obligaţia de a exploata obiectul licenţei. Dreptul francez nu reglementează în mod special cesiunea licenţelor în materia drepturilor de autor, iar acordarea drepturilor de exploatare a unei opere este reglementată de alte contracte privind drepturile de autor; în această privinţă, a se vedea Marcellin, Y., op. cit., p. 68 şi următoarele.

37 — La articolul 120 alineatul (1), intitulat „Cesiune şi licenţe", Legea din 2000 privind dreptul de autor şi drepturile conexe (Copyright and Related Rights Act 2000) permite, de exemplu, acordarea de drepturi de exploatare a unei opere. În doctrina irlandeză, a se vedea, în ceea ce priveşte contractele de licenţă cu privire la dreptul de autor, Clark, R., *Irish Copyright and Design Law*, Butterworths, Dublin, 2003, p. C/110 şi următoarele.

Germania [38]). Subliniem, în această privință, că legislațiile statelor membre reglementează mai adesea contractul de licență – fie ca un contract numit, fie ca un contract nenumit – numai în raport cu drepturile de proprietate industrială, însă mult mai rar în raport de asemenea cu dreptul de autor [39]; în unele state, alte contracte privind dreptul de autor reglementează acordarea drepturilor de exploatare ale unei opere [40].

50. Deși normele comunitare în materie de protecție a proprietății intelectuale reglementează posibilitatea de a acorda o licență, acestea nu conțin dispoziții cu privire la încheierea unui contract de licență și la caracteristicile sale [41]. Tratatele internaționale în domeniul dreptului de proprietate intelectuală menționează de asemenea contractul de licență sau posibilitatea de a acorda o licență asupra drepturilor de proprietate intelectuală, însă lasă regimul contractului de licență în sine în seama dreptului național al statelor contractante; în această privință, menționăm, de exemplu, Acordul TRIPS [42] și Convenția privind brevetul european [43].

38 — Articolul 15 alineatul (2) din Legea privind brevetele (Patentgesetz) reglementează contractul de licență de brevet; acesta permite, pe cale contractuală, cesiunea unei licențe de brevet și prevede, printre altele, că brevetul poate face obiectul unei licențe exclusive sau neexclusive. Articolul 30 din Legea privind mărcile (Markengesetz) prevede că o marcă poate face obiectul unei licențe exclusive sau neexclusive. Stumpf, H., și Groß, M., *Der Lizenzvertrag*, ediția a opta, Verlag Recht und Wirtschaft, Frankfurt, 2008, p. 41, punctul 16, afirmă că este posibilă de asemenea cesiunea unei licențe de know-how. Legea germană privind dreptul de autor și drepturile conexe (Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte) nu menționează în mod expres contractul de licență, însă reglementează, la articolul 31, acordarea drepturilor de exploatare („Einräumung von Nutzungsrechten"). Cu toate acestea, utilizarea expresiei „licență" în doctrina germană se regăsește, de exemplu, chiar și în materie de drepturi de autor; a se vedea, de exemplu, Schack, H., *Urheber und Urhebervertragsrecht*, ediția a doua, Mohr Siebeck, Tübingen, 2001, p. 245, punctele 539 și 540.

39 — Reglementările cehe (nota de subsol 33) și irlandeze (nota de subsol 37), de exemplu, reglementează contractul de licență în materia dreptului de autor.

40 — A se vedea, de exemplu, reglementările slovene (nota de subsol 34) și franceze (nota de subsol 36).

41 — Astfel, de exemplu, în materia drepturilor de autor, Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (JO L 167, p. 10, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 230) prevede, în considerentul (30), că drepturile prevăzute în […] directivă pot fi transferate, cesionate sau pot face obiectul unor contracte de licență, fără a aduce atingere legislației interne relevante privind dreptul de autor sau drepturile conexe. În materia drepturilor de marcă, Regulamentul (CE) nr. 40/94 al Consiliului din 20 decembrie 1993 privind marca comunitară (JO L 11, 1994, p. 1, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 146) prevede la articolul 22 alineatul (1) că marca comunitară poate face obiectul unei licențe pentru toate sau pentru o parte din produsele sau serviciile pentru care este înregistrată și pentru Comunitate în întregime sau pentru o parte a acesteia. O licență poate fi exclusivă sau neexclusivă. Viitorul regulament privind brevetul comunitar va conține de asemenea dispoziții privind licența contractuală; astfel, Propunerea de Regulament al Consiliului privind brevetul comunitar (COM (2000)412 final] prevede, la articolul 19, că brevetul comunitar poate face, în totalitate sau parțial, obiectul unor licențe pentru Comunitate în întregime sau pentru o parte a acesteia și că licențele pot fi exclusive sau neexclusive.

42 — Acordul privind aspectele comerciale ale drepturilor de proprietate intelectuală prevede, la articolul 21, că membrii vor putea stabili condițiile cesiunii de licențe și ale cesiunii de mărci; cu toate acestea, la articolul 28 alineatul (2), acesta prevede, între altele, că titularul unui brevet va avea de asemenea dreptul […] de a încheia contracte de licență. Textul Acordului TRIPS este disponibil în format electronic la adresa http://www.wto.org/french/docs_f/legal_f/26-gats.pdf.

43 — Convenția privind eliberarea brevetelor europene (Convenția privind brevetul european) din 5 octombrie 1973, astfel cum a fost modificată prin Actul de revizuire a articolului 63 din CBE din 17 decembrie 1991 și prin Deciziile Consiliului de administrație al Organizației Europene de Brevete din 21 decembrie 1978, din 13 decembrie 1994, din 20 octombrie 1995, din 5 decembrie 1996, din 10 decembrie 1998 și din 27 octombrie 2005 și cuprinzând dispozițiile Actului de revizuire a CBE din 29 noiembrie 2000. Convenția privind brevetul european reglementează, la articolul 73, acordarea licenței contractuale pentru brevet și prevede că o cerere de brevet european poate face, în întregime sau parțial, obiectul unor licențe pentru toate sau pentru o parte dintre teritoriile statelor contractante desemnate. Textul Convenției privind brevetul european este disponibil în format electronic la adresa http://www.epo.org/patents/law/legal-texts/html/epc/1973/e/ma1.html.

51. Se poate deduce, din legislația citată anterior și din doctrină, că un contract de licență este un contract sinalagmatic, care constă în acordarea, de către licențiator licențiatului, a dreptului de a exploata un anumit drept de proprietate intelectuală, pentru care licențiatul plătește o redevență licențiatorului. Acordând licența, licențiatorul îl autorizează pe licențiat să efectueze acte care, fără cesiunea licenței, ar presupune o încălcare a drepturilor de proprietate intelectuală [44]. Licența poate fi limitată în diferite moduri: aceasta poate fi exclusivă sau neexclusivă, limitată *ratione loci*, *ratione temporis* sau în ceea ce privește modul de aplicare [45].

52. În ceea ce privește natura juridică a contractului de licență, doctrina diverselor state membre arată că acesta constituie un contract autonom [46], care trebuie deosebit de alte contracte [47]; o parte a doctrinei îl califică drept contract *sui generis* [48]. Importantă în prezenta cauză este în special distincția dintre contractul de licență și contractul de închiriere sau de arendare. Vom dezvolta mai mult, în continuare, diferențele dintre contractul de licență și contractul de închiriere sau de arendare, în cadrul discuției privind problema dacă un contract de licență poate fi un contract având ca obiect prestarea de servicii [49].

2. Interpretarea articolului 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 44/2001

53. Articolul 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 44/2001 prevede că locul de executare a obligației este, în cazul prestării de servicii, locul dintr-un stat

44 — În doctrină, a se vedea, de exemplu, Tritton, G., și alții, *Intellectual Property in Europe*, Sweet & Maxwell, Londra, 2008, p. 677, punctul 7-047, precum și Bently, L., și Sherman, B., *Intellectual Property Law*, ediția a doua, Oxford University Press, New York, 2004, p. 254, 950.

45 — A se vedea Bently, L., și Sherman, B., *Intellectual Property Law*, citată la nota de subsol 44, p. 950. În ceea ce privește diferite restricții ale unei licențe în doctrina franceză, a se vedea Marcellin, Y., *Le Droit français de la propriété intellectuelle*, citată la nota de subsol 36, p. 434 și următoarele.

46 — În doctrina austriacă, a se vedea Kucsko, G., *Geistiges Eigentum –. Markenrecht, Musterrecht, Patentrecht, Urheberrecht*, citată la nota de subsol 35, p. 929. În doctrina germană, a se vedea Busse, R. (ed.), *Patentgesetz – Unter Berücksichtigung des Europäischen Patentübereinkommens, des Gemeinschaftspatentübereinkommens und des Patentzusammenarbeitsvertrags – Kommentar*, De Gruyter, Berlin, New York, p. 297, punctul 53, precum și Stumpf, H., și Groβ, M., *Der Lizenzvertrag*, citată la nota de subsol 38, p. 42 și 43, punctul 19. În doctrina slovenă, a se vedea Podobnik, K., în Juhart, M., și Plavšak, N. (ed.), *Obligacijski zakonik (posebni del) s komentarjem*, GV založba, Ljubljana, 2004, comentariul articolului 704, p. 62.

47 — În doctrina austriacă, Kucsko, G., *Geistiges Eigentum – Markenrecht, Musterrecht, Patentrecht, Urheberrecht*, citată la nota de subsol 35, p. 930, arată că trebuie să se distingă contractul de licență de contractul de know-how și de contractul de franciză. În doctrina germană, Stumpf, H., și Groβ, M., *Der Lizenzvertrag*, citată la nota de subsol 38, p. 43-45, punctele 20-24, arată că trebuie să se distingă contractul de licență de contractul de vânzare, de contractul de societate și de contractul de închiriere sau de arendare. Cu titlu de exemplu, în doctrina slovenă, Podobnik, K., în Juhart, M., și Plavšak, N. (ed.), *Obligacijski zakonik (posebni del) s komentarjem*, citată la nota de subsol 46, comentariul articolului 704, p. 62.

48 — A se vedea, de exemplu, în doctrina germană, Schulte, R., *Patentgesetz mit Europäischem Patentübereinkommen – Kommentar auf der Grundlage der deutschen und europäischen Rechtsprechung*, Carl Heymanns Verlag, Köln, Berlin, Bonn, München, 1994, p. 219, punctul 16; în doctrina austriacă, a se vedea Kucsko, G., *Geistiges Eigentum – Markenrecht, Musterrecht, Patentrecht, Urheberrecht*, citată la nota de subsol 35, p. 929; în jurisprudența austriacă, a se vedea, de exemplu, hotărârea pronunțată de Oberster Gerichtshof OGH 15.10.2002, 4Ob 209/02t.

49 — A se vedea punctul 66 din prezentele concluzii.

membru unde, în temeiul contractului, au fost sau ar fi trebuit să fie prestate serviciile. Prin urmare, acest articol nu definește noțiunea „serviciu", și nici Curtea nu a interpretat încă, până în prezent, această noțiune în cadrul Regulamentului nr. 44/2001.

54. Cu titlu introductiv, subliniem că noțiunea „serviciu" trebuie interpretată în mod autonom în cadrul Regulamentului nr. 44/2001, independent de definiția acestei noțiuni în dreptul statelor membre; pentru aceasta, trebuie pornit de la economia și de la finalitatea regulamentului, care este aceea de a asigura aplicarea sa uniformă în toate [50] statele membre [51]. În plus, trebuie să arătăm că subscriem, în principiu, la poziția părților din prezenta cauză, potrivit căreia noțiunea „serviciu" prevăzută la articolul 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretată în sens larg [52], însă, în cadrul definirii acestei noțiuni, trebuie să se asigure conformitatea acesteia cu economia și cu finalitatea Regulamentului nr. 44/2001.

55. În interpretarea Regulamentului nr. 44/2001, trebuie să se pornească, în general, de la continuitatea acestuia cu Convenția de la Bruxelles. Această convenție nu reglementa în mod special, la articolul 5 punctul 1, competența de a se pronunța cu privire la contractele având ca obiect prestarea de servicii și, prin urmare, interpretarea acestui articol nu poate constitui o sursă de inspirație pentru interpretarea noțiunii „serviciu" în sensul Regulamentului nr. 44/2001. Cu toate acestea, noțiunea de contract având ca obiect furnizarea de servicii figura la articolul 13 primul paragraf punctul 3 din Convenția de la Bruxelles, în temeiul

50 — Astfel cum reiese din considerentul (21) al Regulamentului nr. 44/2001, în conformitate cu articolele 1 și 2 din Protocolul privind poziția Danemarcei anexat la Tratatul privind Uniunea Europeană și la Tratatul de instituire a Comunității Europene, Regatul Danemarcei nu a participat la adoptarea prezentului regulament, care, prin urmare, nu i se adresează și nu i se aplică. Astfel cum se prevede în considerentul (22) al Regulamentului nr. 44/2001, Convenția de la Bruxelles continuă să se aplice în cadrul relațiilor dintre Regatul Danemarcei și statele membre părți la prezentul regulament.

51 — Cerința unei interpretări autonome a noțiunilor din Regulamentul nr. 44/2001 poate fi dedusă din jurisprudența privind Convenția de la Bruxelles, care, ca urmare a principiului continuității, trebuie să fie luată de asemenea în considerare în cadrul interpretării Regulamentului nr. 44/2001. A se vedea, de exemplu, Hotărârea din 21 iunie 1978, Bertrand (150/77, Rec., p. 1431, punctele 14-16), Hotărârea din 19 ianuarie 1993, Shearson Lehman Hutton (C-89/91, Rec., p. I-139, punctul 13), Hotărârea din 3 iulie 1997, Benincasa (C-269/95, Rec., p. I-3767, punctul 12), Hotărârea din 11 iulie 2002, Gabriel (C-96/00, Rec., p. I-6367, punctul 37), și Hotărârea din 20 ianuarie 2005, Engler (C-27/02, Rec., p. I-481, punctul 33). A se vedea de asemenea punctul 54 din concluziile noastre prezentate la 11 septembrie 2008 în cauza Ilsinger (C-180/06, pendinte în fața Curții).
În doctrină, a se vedea, în ceea ce privește interpretarea autonomă a noțiunilor din Regulamentul nr. 44/2001, de exemplu, Geimer, R., în Geimer, R., și Schütze, R. A., *Europäisches Zivilverfahrensrecht – Kommentar zur EuGVVO, EuEheVO, EuZustellungsVO, zum Lugano-Übereinkommen und zum nationalen Kompetenz- und Anerkennungsrecht*, Beck, München, 2004, p. 176, potrivit căruia noțiunea „serviciu" trebuie interpretată în mod uniform în dreptul comunitar, independent de *lex causae* și, prin urmare, de dreptul material aplicabil contractului. A se vedea de asemenea Gaudemet-Tallon, H., *Compétence et exécution des jugements en Europe – Règlement nº 44/2001, Conventions de Bruxelles et de Lugano*, ediția a treia, Librairie générale de droit et de jurisprudence, Paris, 2002, p. 148.

52 — Doctrina susține de asemenea o interpretare largă a noțiunii „serviciu". A se vedea, de exemplu, Micklitz, H.-W., și Rott, P., „Vergemeinschaftung des EuGVÜ in der Verordnung (EG) Nr. 44/2001", *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, nr. 11/2001, p. 328, Geimer, R., în Geimer, R., și Schütze, R. A., *Europäisches Zivilverfahrensrecht – Kommentar zur EuGVVO, EuEheVO, EuZustellungsVO, zum Lugano-Übereinkommen und zum nationalen Kompetenz- und Anerkennungsrecht*, citată la nota de subsol 51, p. 176, Rauscher, T. (ed.), *Europäisches Zivilprozeßrecht – Kommentar*, ediția a doua, Sellier. European Law Publishers, München, 2006, p. 179, punctul 49, Mankowski, P., în Magnus, U., și Mankowski, P. (ed.), *Brussels I Regulation*, citată la nota de subsol 27, p. 131, punctul 90, și Gaudemet-Tallon, H., *Compétence et exécution des jugements en Europe – Règlement nº 44/2001, Conventions de Bruxelles et de Lugano*, citată la nota de subsol 51, p. 148.

căruia se determina competența în materia contractelor încheiate de consumatori având ca obiect prestarea de servicii [53], iar interpretarea acestui articol ar putea servi de asemenea drept temei pentru interpretarea articolului 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 [54]. Însă Curtea nu a definit în mod expres nici noțiunea „serviciu" în cadrul interpretării acestui articol din Convenția de la Bruxelles [55].

56. Întrucât Curtea nu a procedat, până în prezent, la interpretarea acestei noțiuni, va trebui să ne întemeiem, în interpretarea acesteia, pe de o parte, pe sensul obișnuit al noțiunii „serviciu" și, pe de altă parte, pe analogia cu alte surse de drept.

a) Definiția abstractă a noțiunii „serviciu" în sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 44/2001

57. În opinia noastră, două caracteristici sunt de o importanță fundamentală pentru definiția noțiunii „serviciu". În primul rând, sensul obișnuit al noțiunii „serviciu" impune ca persoana care furnizează serviciul să efectueze o activitate determinată; prestarea de servicii impune, așadar, o anumită activitate sau acțiune din partea persoanei care furnizează acest serviciu [56]. În al doilea rând, după cum vom vedea în cadrul analogiei cu definiția acestei noțiuni în dreptul primar [57], serviciile ar trebui, în principiu, să fie furnizate în schimbul unei remunerații. Însă, în orice caz, trebuie să se țină cont de faptul că, pornind de la definiția abstractă, vom stabili numai cadrul definiției acestei noțiuni; cu toate acestea, în fiecare cauză va trebui să se răspundă, în mod individualizat, de la caz la caz, la întrebarea dacă definiția noțiunii „serviciu" include o activitate specifică.

53 — Mai exact, articolul 13 primul paragraf punctul 3 din Convenția de la Bruxelles prevedea că, în ceea ce privește un contract încheiat de un consumator, competența se determina în conformitate cu dispozițiile din secțiunea care reglementa competența în materia contractelor încheiate de consumatori „pentru orice alt contract care are ca obiect furnizarea de *servicii* sau de bunuri mobile corporale, în cazul în care: (a) încheierea contractului [fusese] precedată în statul în care este domiciliat consumatorul de o ofertă expresă sau de o publicitate și (b) consumatorul efectua[se] în acel stat actele necesare încheierii acestui contract" (sublinierea noastră).

54 — Rauscher, T. (ed.), *Europäisches Zivilprozessrecht – Kommentar*, citată la nota de subsol 52, p. 179, punctul 49, arată că interpretarea noțiunii „serviciu" în cadrul articolului 13 primul paragraf punctul 3 din Convenția de la Bruxelles este de asemenea relevantă pentru interpretarea acestei noțiuni în cadrul articolului 5 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001.

55 — În cadrul interpretării acestui articol, Curtea a definit condițiile de aplicare a articolului 13 primul paragraf punctul 3 din Convenția de la Bruxelles; astfel, de exemplu, în Hotărârile Gabriel (punctele 38-40 și 47-51) și Engler (punctul 34), citate la nota de subsol 51, însă în aceste cauze nu se făcea referire la prestarea de servicii, ci la furnizarea de bunuri mobile corporale.

56 — Astfel, Mankowski, P., în Magnus, U., și Mankowski, P. (ed.), *Brussels I Regulation*, citată la nota de subsol 27, p. 131, punctul 90, și Cavalier, G., „Un contrat de concession exclusive n'est ni un contrat de vente ni une fourniture de services au sens de l'article 5, paragraphe 1, b) du règlement «Bruxelles I»", *Revue Lamy droit des affaires*, nr. 19/2007, p. 71. În această privință, ne putem inspira de asemenea, prin analogie, din interpretarea articolului 5 din Convenția privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale, deschisă spre semnare la Roma 19 iunie 1980 (Convenția de la Roma) (JO L 266, p. 1); în cadrul interpretării acestui articol, Czernich, D., Heiss, H., și Nemeth, K., *EVÜ – Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen: Übereinkommen über das auf vertragliche Schuldverhältnisse anzuwendende Recht – Kommentar*, Orac, Viena, 1999, arată că, potrivit instanțelor germane, „serviciile" în sensul acestui articol desemnează serviciile legate de o activitate („tätigkeitsbezogene Leistungen").

57 — A se vedea punctul 61 din prezentele concluzii.

58. Pe baza definiției abstracte a noțiunii „serviciu”, menționată la punctul precedent, se poate constata, în opinia noastră, că nu este posibilă definirea contractului de licență drept un contract având ca obiect prestarea de servicii în sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 44/2001. Deși licențele sunt acordate în schimbul unei remunerații, licențiatorul nu îndeplinește, în fapt, niciun act activ prin acordarea licenței. Acesta îl autorizează pe licențiat să exploateze dreptul de proprietate intelectuală, obiect al licenței; actul cerut din partea licențiatorului este acela de a semna contractul de licență și de a lăsa efectiv obiectul licenței spre exploatare, ceea ce, în opinia noastră, nu poate fi calificat drept „serviciu”. În consecință, cesiunea de licență nu poate fi considerată un „serviciu” în sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 44/2001.

59. În scopul unei definiri mai precise a noțiunii „serviciu” în sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 44/2001, trebuie de asemenea luată în considerare, în plus față de definiția abstractă, analogia cu definiția acestei noțiuni în dreptul primar în cadrul liberei prestări a serviciilor și interacțiunea cu interpretarea normelor adoptate în cadrul cooperării judiciare în materie civilă, clarificând în același timp motivul pentru care analogia cu definiția acestei noțiuni care figurează în cadrul dispozițiilor comunitare privind TVA-ul nu este posibilă.

b) Analogia parțială cu definiția serviciilor în dreptul primar

60. Pentru a defini mai precis noțiunea „serviciu” care figurează în Regulamentul nr. 44/2001, se poate porni de la analogia cu definiția noțiunii „serviciu” existentă în dreptul comunitar în ceea ce privește libera prestare a serviciilor, însă, în opinia noastră, aceasta nu poate fi transpusă fără restricții în privința Regulamentului nr. 44/2001 [58]. Economia și finalitatea Regulamentului nr. 44/2001, care, prin conținutul său, este o normă de drept internațional privat, trebuie, astfel, să fie întotdeauna pe primul plan în interpretarea acestui text.

61. „Serviciile” sunt definite la articolul 50 primul paragraf CE, în cadrul liberei prestări a serviciilor, ca fiind prestații care sunt „furnizate în mod obișnuit în schimbul unei remunerații, în măsura în care nu sunt reglementate de dispozițiile privind libera circulație a mărfurilor, a capitalurilor și a persoanelor”. La articolul 50 al doilea paragraf, Tratatul CE menționează doar câteva exemple generale de servicii (activitățile cu

58 — A se vedea, în această privință, Rauscher, T. (ed.), *Europäisches Zivilprozeßrecht – Kommentar*, citată la nota de subsol 52, p. 178 și p. 179, punctul 49, și Czernich, D., în Czernich, D., Kodek, G. E., și Tiefenthaler, S., *Europäisches Gerichtsstands- und Vollstreckungsrecht EuGVO und Lugano-Übereinkommen – Kurzkommentar*, ediția a doua, LexisNexis ARD ORAC, Viena, 2003, p. 74 și p. 75, punctul 39. Mankowski, P., în Magnus, U., și Mankowski, P. (ed.), *Brussels I Regulation*, citată la nota de subsol 27, p. 130, punctul 89, subliniază că noțiunea „servicii” trebuie definită precum în cadrul liberei prestări a serviciilor, în măsura în care economia Regulamentului nr. 44/2001 nu dispune altfel.

caracter industrial, activităţile cu caracter comercial, activităţile artizanale, activităţile prestate în cadrul profesiunilor liberale). În jurisprudenţa sa, Curtea a interpretat această noţiune în sens foarte larg [59]. Astfel cum afirmă părţile în observaţiile prezentate, Curtea, în jurisprudenţa sa, a clasificat de asemenea în noţiunea „serviciu" activitatea care constă în închirierea de spaţii de ancorare proprietarilor de nave care au reşedinţa în alte state membre [60] (cauza Ciola), precum şi activitatea constând în darea de automobile în „leasing" societăţilor stabilite în alt stat membru (Hotărârea Cura Anlagen) [61].

62. În opinia noastră, în prezenta cauză nu este posibilă, din mai multe motive, transpunerea fără rezerve a acestei definiţii largi a noţiunii „serviciu" preluate din dreptul primar în privinţa definiţiei noţiunii „serviciu" care figurează la articolul 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuţă din Regulamentul nr. 44/2001.

63. În primul rând, astfel cum afirmă în mod întemeiat guvernul german, noţiunea „serviciu" este definită atât de larg în dreptul primar pentru ca, în cadrul eforturilor depuse pentru instituirea pieţei comune, această noţiune să acopere cel mai mare număr posibil de activităţi [62]. Or, acest motiv în favoarea unei interpretări largi nu poate fi transpus în privinţa interpretării articolului 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuţă din Regulamentul nr. 44/2001, întrucât contractele care nu vor fi definite drept contracte de prestare de servicii vor putea fi totuşi definite drept contracte de vânzare de mărfuri în cadrul primei liniuţe a articolului menţionat sau drept contracte pentru care competenţa este determinată în conformitate cu articolul 5 punctul 1 litera (a) din acelaşi regulament. Este adevărat că Regulamentul nr. 44/2001, în ansamblu, vizează, astfel cum reiese din considerentul (2), să asigure buna funcţionare a pieţei interne prin unificarea normelor în materie civilă şi comercială, însă o interpretare mai largă a noţiunii „serviciu" care figurează la articolul 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuţă din regulamentul menţionat nu ar asigura acest obiectiv în mod mai eficient.

64. În al doilea rând, spre deosebire de noţiunea „serviciu" din cadrul dreptului primar, noţiunea „serviciu" care figurează la articolul 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuţă din Regulamentul nr. 44/2001 nu poate include prestaţia constând în închirierea de bunuri imobile, întrucât, potrivit articolului 22 alineatul (1) din acest regulament, au compe-

59 — Intră în domeniul de aplicare al acestei noţiuni, de exemplu, serviciile medicale (Hotărârea din 4 octombrie 1991, Society for the Protection of Unborn Children Ireland, C-159/90, Rec., p. I-4685, şi Hotărârea din 12 iulie 2001, Smits şi Peerbooms, C-157/99, Rec., p. I-5473), serviciile financiare (Hotărârea din 10 mai 1995, Alpine Investments, C-384/93, Rec., p. I-1141), serviciile de asigurări (Hotărârea din 28 aprilie 1998, Safir, C-118/96, Rec., p. I-1897), activităţile sportive (Hotărârea din 11 aprilie 2000, Deliège, C-51/96 şi C-191/97, Rec., p. I-2549), jocurile de noroc (Hotărârea din 24 martie 1994, Schindler, C-275/92, Rec., p. I-1039, Hotărârea din 6 noiembrie 2003, Gambelli şi alţii, C-243/01, Rec., p. I-13031, şi Hotărârea din 6 martie 2007, Placanica şi alţii, C-338/04, C-359/04 şi C-360/04, Rep., p. I-1891), transmiterea de mesaje televizate (Hotărârea din 30 aprilie 1974, Sacchi, 155/73, Rec., p. 409), publicitatea (Hotărârea din 9 iulie 1997, De Agostini şi TV-Shop, C-34/95-C-36/95, Rec., p. I-3843), precum şi alte servicii.

60 — Hotărâre citată la nota de subsol 5.

61 — Hotărâre citată la nota de subsol 5.

62 — În doctrină, a se vedea, de exemplu, Czernich, D., în Czernich, D., Kodek, G. E., şi Tiefenthaler, S., *Europäisches Gerichtsstands- und Vollstreckungsrecht EuGVO und Lugano-Übereinkommen – Kurzkommentar*, citată la nota de subsol 58, p. 74 şi p. 75, punctul 39.

tență exclusivă pentru a judeca litigiile în materia închirierii de imobile instanțele din statul membru pe teritoriul căruia este situat imobilul, cu excepția cazurilor în care este vorba despre închirierea unor imobile în vederea utilizării personale temporare pe o perioadă de cel mult șase luni consecutive, caz în care au de asemenea competență instanțele din statul membru pe teritoriul căruia pârâtul este domiciliat [63]. Prin urmare, în cazul închirierii sau arendării de bunuri imobile, nu este în niciun caz posibil să se determine competența în temeiul articolului 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 44/2001. În observațiile prezentate, părțile aduc drept argument cauza Ciola [64], în care Curtea a definit drept serviciu faptul de a închiria spații de ancorare. Faptul de a închiria spații de ancorare poate fi considerat o închiriere de bunuri imobile și, prin urmare, este imposibil să se stabilească o analogie între prezenta cauză și cauza Ciola.

65. În cadrul analogiei dintre definiția noțiunii „serviciu” din dreptul primar și din Regulamentul nr. 44/2001, mai adăugăm că părțile invocă și cauza Cura Anlagen [65], în care Curtea a definit de asemenea drept „serviciu”, în cadrul liberei prestări a serviciilor, faptul de a da automobile în „leasing” unor societăți stabilite în alte state membre; cauza se referea, așadar, la închirierea de bunuri mobile. În această privință, este necesar să se observe că întrebarea preliminară nu privește aspectul dacă faptul de a închiria bunuri mobile poate constitui un „serviciu” în sensul Regulamentului nr. 44/2001. Însă, chiar dacă pornim de la ipoteza că faptul de a închiria un bun mobil poate fi definit drept „serviciu” în sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 44/2001, aceasta nu înseamnă în mod automat că cesiunea de licență trebuie să fie de asemenea inclusă în această noțiune. Într-adevăr, trebuie să se țină seama de existența, între acest contract și contractul de licență, a unor diferențe semnificative de drept civil, din cauza cărora contractul de licență nu poate fi considerat ca fiind în întregime identic cu un contract de închiriere sau de arendare.

66. Din perspectiva dreptului civil, contractul de licență este un contract autonom, și nu doar o subcategorie a contractului de închi-

63 — Potrivit articolului 22 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001, „in materie de drepturi reale imobiliare sau de închiriere a unor imobile, [au competență exclusivă] instanțele din statul membru pe teritoriul căruia este situat imobilul”. Cu toate acestea, „în materia închirierii unor imobile în vederea utilizării personale temporare pe o perioadă de cel mult șase luni consecutive, instanțele din statul membru pe teritoriul căruia pârâtul este domiciliat au de asemenea competență, cu condiția ca locatarul să fie o persoană fizică și ca proprietarul și locatarul să aibă domiciliul pe teritoriul aceluiași stat membru”.

64 — Hotărâre citată la nota de subsol 5.

65 — Hotărâre citată la nota de subsol 5.

riere sau de arendă [66]. Aceste două tipuri de contracte sunt diferite, fie şi numai prin obiectul lor. În timp ce contractul de închiriere sau de arendare de bunuri mobile are ca obiect un bun mobil, un contract de licenţă are ca obiect un drept de proprietate intelectuală. În consecinţă, contractul de licenţă se diferenţiază de contractul de închiriere sau de arendare în special prin faptul că licenţa poate fi acordată în acelaşi timp mai multor persoane independente una faţă de cealaltă [67], care se pot afla în locuri diferite din punct de vedere geografic şi care pot exploata de asemenea în mod concomitent obiectul licenţei. Or, în cazul închirierii sau al arendării unui bun, acest lucru nu este posibil. Licenţa exclusivă este o categorie de licenţă care, din punctul de vedere al efectelor juridice, ar putea fi comparată cu un contract de închiriere sau de arendare. În temeiul unei licenţe exclusive, licenţiatorul acordă licenţiatului dreptul de a exploata un drept determinat de proprietate intelectuală, ştiind că se angajează să nu acorde licenţa niciunei alte persoane şi să nu exploateze el însuşi dreptul de proprietate intelectuală [68]. Totuşi, această comparaţie nu poate fi generalizată pentru toate contractele de licenţă. Imposibilitatea de a face o analogie directă între contractul de licenţă şi contractul de închiriere sau de arendă constituie, aşadar, un argument suplimentar în favoarea opiniei potrivit căreia contractul de licenţă nu poate fi calificat drept contract având ca obiect prestarea de „servicii” în sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuţă din Regulamentul nr. 44/2001.

c) Importanţa unei interpretări uniforme a Regulamentului nr. 44/2001 şi a Regulamentului Roma I

67. În cadrul definirii noţiunii „serviciu”, trebuie să se ţină seama de faptul că interpretarea acestei noţiuni, pe care Curtea o va furniza în prezenta cauză, va influenţa de asemenea definirea acestei noţiuni în cadrul Regulamentului (CE) nr. 593/2008 privind legea aplicabilă obligaţiilor contractuale [69] (denumit în continuare „Regulamentul Roma I”). Astfel, potrivit considerentului (7) al Regulamentului Roma I, „domeniul de aplicare material şi dispoziţiile [acestui] regu-

66 — În doctrina austriacă, a se vedea Kucsko, G., Geistiges Eigentum – Markenrecht, Musterrecht, Patentrecht, Urheberrecht, citată la nota de subsol 35, p. 929, care consideră contractul de licenţă ca fiind un contract *sui generis*. De asemenea, a se vedea, în doctrina slovenă, Podobnik, K., în Juhart, M., şi Plavšak, N. (ed.), *Obligacijski zakonik (posebni del) s komentarjem*, citată la nota de subsol 46, comentariul articolului 704, p. 62. În doctrina germană, a se vedea, cu privire la caracterul autonom al contractului de licenţă, Busse, R. (ed.), *Patentgesetz. Unter Berücksichtigung des Europäischen Patentübereinkommens, des Gemeinschaftspatentübereinkommens und des Patentzusammenarbeitsvertrags – Kommentar*, citată la nota de subsol 46, p. 297, punctul 53, şi Stumpf, H., şi Groß, M., *Der Lizenzvertrag*, citată la nota de subsol 38, p. 42 şi p. 43, punctul 19. Indicăm faptul că rezultă de asemenea din documentul intitulat *Principles of European Law on Lease of Goods* (Principii de drept european privind închirierea de bunuri) al experţilor din grupul de lucru pentru elaborarea unui Cod civil european că dispoziţiile privind contractele de închiriere nu se aplică unui contract de acordare a drepturilor de exploatare a unui drept de proprietate intelectuală. Astfel, Lilleholt, K. şi alţii, *Principles of European Law. Study Group on a European Civil Code – Lease of Goods (PEL LG)*, Sellier. European Law Publishers, München, 2008, p. 108, arată că, deşi dispoziţiile principiilor menţionate se pot aplica închirierii unei anumite copii a unei cărţi, a unui DVD şi altora asimilate, acestea nu au nicio legătură cu aspectele privind drepturile de proprietate intelectuală.

67 — În doctrina germană, a se vedea Stumpf, H., şi Groß, M., *Der Lizenzvertrag*, citată la nota de subsol 38, p. 44, punctul 23. În doctrina slovenă, a se vedea Podobnik, K., în Juhart, M., şi Plavšak, N. (ed.), *Obligacijski zakonik (posebni del) s komentarjem*, citată la nota de subsol 46, comentariul articolului 704, p. 62.

68 — A se vedea în acest sens Bently, L., şi Sherman, B., *Intellectual Property Law*, citată la nota de subsol 44, p. 255 şi p. 950.

69 — Regulamentul Parlamentului European şi al Consiliului din 17 iunie 2008 (JO L 177, p. 6).

lament" ar trebui să fie concordante cu Regulamentul nr. 44/2001. Or, potrivit considerentului (17) al Regulamentului Roma I, „[î]n ceea ce privește legea aplicabilă în absența unei alegeri, noțiunile «prestare de servicii» și «vânzare de bunuri» ar trebui interpretate în același fel ca și în cazul aplicării articolului 5 din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 în măsura în care prestarea serviciilor și vânzarea bunurilor sunt acoperite de regulamentul respectiv".

68. În consecință, în interpretarea noțiunii „serviciu" din cadrul articolului 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 44/2001, Curtea va trebui să fie atentă să nu interpreteze această noțiune în mod contrar sensului și finalității Regulamentului Roma I.

69. Astfel cum a arătat guvernul german în observațiile prezentate, din procedura de adoptare a Regulamentului Roma I reiese că, la articolul 4 din acesta, care stabilește legea aplicabilă în absența unei alegeri, textul propunerii acestui regulament includea, în plus față de alineatul (1) litera (b), care stabilește dreptul aplicabil unui contract de prestări de servicii, un punct care stabilea dreptul aplicabil contractului privind proprietatea intelectuală sau industrială [70]. Din documentele elaborate în cadrul procedurii de adoptare a acestui regulament reiese că acest din urmă punct nu a fost inclus în versiunea finală a Regulamentului Roma I, deoarece statele membre din Consiliu nu au ajuns la un acord privind stabilirea părții contractante care ar trebui să execute obligația caracteristică contractului [71], și nu pentru că ar fi fost necesar ca acest contract să fie clasificat în categoria contractelor de prestări servicii. Dacă, cu ocazia interpretării noțiunii „serviciu" în cadrul Regulamentului nr. 44/2001, în această noțiune ar fi inclusă cesiunea de licență, acest fapt ar fi contrar sensului și finalității definiției noțiunii „serviciu" din cadrul Regulamentului Roma I. Acesta constituie, așadar, un argument suplimentar în favoarea poziției potrivit căreia contractul de licență nu este un contract având ca obiect prestarea de „servicii" în sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 44/2001.

70 — Propunerea de Regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I) [COM (2005) 650 final]; a se vedea articolul 4 alineatul (1) litera (f) din propunerea Comisiei, potrivit căruia „contractul privind proprietatea intelectuală sau industrială este reglementat de legea statului în care cel care transferă sau cedează drepturile are reședința obișnuită".

71 — În afara propunerii citate anterior a Comisiei, au fost de asemenea examinate, în cursul procesului de adoptare a Regulamentului Roma I, propunerea delegației suedeze, care lua în considerare elementul teritorial pentru acordarea drepturilor de a exploata un drept de proprietate intelectuală (a se vedea documentul Consiliului nr. 5460/07 din 25 ianuarie 2007), precum și propunerea Președinției, care reprezenta o propunere de compromis între propunerea suedeză și propunerea Comisiei (a se vedea documentul Consiliului nr. 6935/07 din 2 martie 2007). În cele din urmă, s-a decis eliminarea articolului 4 alineatul (1) litera (f) din propunerea de regulament (documentul Consiliului nr. 8229/07 din 17 aprilie 2007). A se vedea de asemenea Raportul Parlamentului European privind Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I) din 21 noiembrie 2007 (A6-450/2007), în care Parlamentul European propune eliminarea literei (f) a articolului 4 alineatul (1) din propunerea de regulament. Dată fiind diversitatea contractelor de proprietate intelectuală și a dificultăților legate de acestea atunci când se determină partea contractantă care trebuie să execute obligația caracteristică contractului, grupul de lucru al Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Privatrecht (Institutul Max Planck de Drept Comparat și de Drept Internațional Privat) a propus de asemenea eliminarea articolului 4 alineatul (1) litera (f) din propunerea de regulament; a se vedea articolul Institutului Max Planck de Drept Comparat și de Drept Internațional Privat, „Comments on the European Commission's Proposal for a Regulation of the European Parliament and the Council on the law applicable to contractual obligations (Rome I)", *RabelsZ*, nr. 2/2007, p. 265.

d) Imposibilitatea de a stabili o analogie cu definiția serviciilor prevăzută de normele comunitare privind TVA-ul

70. Contrar aprecierilor reclamanților din acțiunea principală și ale Comisiei, definiția noțiunii „serviciu" întemeiată pe directivele comunitare privind TVA-ul nu poate fi transpusă, în opinia noastră, în privința definirii acestei noțiuni în cadrul Regulamentului nr. 44/2001, din mai multe motive.

71. În primul rând, din modul de redactare a definiției acestei noțiuni în cadrul directivelor privind TVA-ul reiese că aceasta este o definiție negativă, care, prin însăși natura sa, este foarte largă. Astfel, articolul 6 alineatul (1) primul paragraf din A șasea directivă [72], precum și articolul 24 alineatul (1) din Directiva 2006/112 [73] prevăd că, în cadrul acestor două directive, „«prestare de servicii» înseamnă orice operațiune care nu constituie o livrare de bunuri" [articolul 24 alineatul (1); articolul 6 face referire la „orice tranzacție care nu constituie o livrare de bunuri"]. În plus față de importul pe teritoriul Comunității, aceste două directive consideră, așadar, operațiuni impozabile în interiorul acestui teritoriu doar două categorii de activități economice, livrarea de bunuri și prestarea de servicii, prin urmare definirea noțiunii „serviciu" este, în acest cadru, în mod necesar una largă.

72 — Directivă citată la nota de subsol 6.
73 — Directivă citată la nota de subsol 6.

72. Or, Regulamentul nr. 44/2001 nu prevede determinarea competenței în temeiul normelor care se aplică în cazul contractelor de prestare de servicii ori de câte ori nu este vorba despre un contract de livrare de bunuri. Dimpotrivă, acesta conține o prevedere expresă, la articolul 5 punctul 1 litera (a), privind determinarea competenței în ceea ce privește contractele care nu sunt nici contracte de livrare de bunuri, nici contracte de prestare de servicii. Reiese, într-adevăr, în mod expres din articolul 5 punctul 1 litera (c) din acest regulament că litera (a) se aplică în cazul în care nu se aplică litera (b). O definiție atât de largă a noțiunii „serviciu" nu este, prin urmare, indispensabilă în cadrul Regulamentului nr. 44/2001, întrucât va fi întotdeauna posibil să se determine competența în temeiul articolului 5 punctul 1 litera (a), în cazul în care nu va fi posibilă determinarea competenței în temeiul literei (b) a articolului menționat.

73. În al doilea rând, noțiunea „serviciu" este definită în sens larg în cadrul dispozițiilor comunitare privind TVA-ul, întrucât însuși domeniul de aplicare al acestei directive este foarte larg [74] pentru a include astfel toate operațiunile economice impozabile. Precum în contextul dreptului primar, nu putem să fim de acord nici în contextul directivelor comunitare privind TVA-ul cu opinia potrivit căreia este de asemenea posibil ca rațiunea de a fi a interpretării largi a noțiunii „serviciu" să fie transpusă fără restricții în privința interpre-

74 — Cu privire la domeniul larg de aplicare al celei de A șasea directive, a se vedea, de exemplu, Hotărârea din 26 martie 1987, Comisia/Țările de Jos (235/85, Rec., p. 1471, punctul 6), Hotărârea din 4 decembrie 1990, van Tiem (C-186/89, Rec., p. I-4363, punctul 17), și Hotărârea din 12 septembrie 2000, Comisia/Irlanda (C-358/97, Rec., p. I-6301). Arătăm de asemenea, la punctul 27 din concluziile noastre prezentate la 9 decembrie 2008 în cauza RLRE Tellmer Property (C-572/07, pendinte în fața Curții), că domeniul de aplicare al TVA-ului este conceput în sens foarte larg în A șasea directivă.

tării acestei noțiuni în cadrul Regulamentului nr. 44/2001. Trebuie să se țină seama de faptul că aceste noțiuni sunt întotdeauna definite, în domeniul juridic propriu, în funcție de acest domeniu juridic, astfel încât definiția dintr-un domeniu nu poate fi transpusă în mod direct în altul. Având în vedere că domeniul fiscal constituie un domeniu special care vizează obiective specifice, nu se poate transpune în cadrul Regulamentului nr. 44/2001 definiția noțiunii „serviciu" din acest domeniu.

e) Poziții susținute în doctrină

74. Trebuie arătat de asemenea că doctrina menționează numeroase exemple de contracte având ca obiect prestarea de „servicii" în sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 44/2001: contractele de muncă, contractele de transport de bunuri, contractele de intermediere, contractele de servicii medicale, contractele de consultanță, contractele de instruire și altele similare [75]. Or, contractul de licență nu figurează niciodată printre aceste exemple. Dimpotrivă, unii autori arată în mod expres că trebuie să se determine competența referitoare la contractul de licență sau la contractul de acordare a unor drepturi de exploatare a proprietății intelectuale în conformitate cu articolul 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001 [76].

3. Concluzie

75. Având în vedere constatările precedente, propunem Curții să răspundă la prima întrebare preliminară că articolul 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că un contract prin care titularul unui drept de proprietate intelectuală acordă celeilalte părți contractante dreptul de a-l exploata (contract de licență) nu este un contract având ca obiect prestarea de servicii în sensul acestui articol.

75 — Rauscher, T. (ed.), *Europäisches Zivilprozeßrecht – Kommentar*, citată la nota de subsol 52, p. 179, punctul 50, și Czernich, D., în Czernich, D., Kodek, G. E., și Tiefenthaler, S., *Europäisches Gerichtsstands– und Vollstreckungsrecht EuGVO und Lugano-Übereinkommen – Kurzkommentar*, citată la nota de subsol 58, p. 75, punctul 40.

76 — Mankowski, P., în Magnus, U., și Mankowski, P. (ed.), *Brussels I Regulation*, citată la nota de subsol 27, p. 152, punctul 129, menționează în mod expres contractul de licență printre contractele pentru care competența se determină potrivit articolului 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001. Takahashi, K., „Jurisdiction in matters relating to contract: Article 5(1) of the Brussels Convention and Regulation", *European Law Review*, nr. 5/2002, p. 534, arată că articolul 5 punctul 1 litera (a) continuă să se aplice contractelor de acordare a drepturilor de exploatare a proprietății intelectuale. De exemplu, Berlioz, P., „La notion de fourniture de services au sens de l'article 5-1 b) du règlement «Bruxelles I»", *Journal du droit international (Clunet)*, nr. 3/2008, punctele 85-95, care arată că, în general, contractul de cesiune de drepturi nu poate fi un contract de prestare de servicii în sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 44/2001.

C — *A doua întrebare preliminară*

76. Instanța de trimitere nu adresează a doua întrebare preliminară decât cu titlu subsidiar, în cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, prin urmare în cazul în care articolul 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 44/2001 ar fi fost interpretat în sensul că un contract de licență este un contract având ca obiect prestarea de servicii în sensul acestui articol.

77. Întrucât trebuie, în opinia noastră, să se răspundă în sens negativ la prima întrebare preliminară, nu este necesar să se răspundă la a doua întrebare preliminară, care nu este adresată decât cu titlu subsidiar.

D — *A treia întrebare preliminară*

78. A treia întrebare preliminară trebuie înțeleasă în sensul că instanța de trimitere urmărește să se precizeze dacă articolul 5 punctul 1 literele (a) și (c) din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că, în ceea ce privește determinarea competenței de a judeca litigiile rezultate din contracte de licență în temeiul acestui articol, trebuie luate în considerare principiile rezultate din jurisprudența Curții referitoare la articolul 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles. Cu alte cuvinte, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă, în interpretarea articolului 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001, trebuie garantată continuitatea cu interpretarea articolului 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles.

79. Regulamentul nr. 44/2001 reglementează competența în materie contractuală în mod diferit față de Convenția de la Bruxelles și, în acest cadru, articolul 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 a fost adoptat și revizuit în raport cu articolul 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles. Conținutul și economia modificării acestei dispoziții nu pot fi înțelese decât ținând seama de interpretarea dată de Curte articolului 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles și, mai ales, ținând seama de criticile exprimate împotriva acestei interpretări. În consecință, vom prezenta în continuare, în primul rând, conținutul interpretării articolului 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles, motivele care au justificat modificarea acestui articol și domeniul de aplicare al acestor modificări, după care vom aborda interpretarea articolului 5 punctul 1 literele (a) și (c) din Regulamentul nr. 44/2001.

1. Modificarea normelor de competență în materie contractuală: de la Convenția de la Bruxelles la Regulamentul nr. 44/2001

a) Interpretarea articolului 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles

80. Articolul 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles prevede, în prima teză, că pârâtul domiciliat pe teritoriul unui stat contractant poate fi acționat în justiție într-un alt stat contractant, în materie contractuală, în fața instanței de la locul în care obligația care formează obiectul cererii a fost sau trebuie executată [77]. Curtea a conferit o semnificație noțiunii „locul în care obligația a fost sau trebuie executată" prin două hotărâri, De Bloos [78] și Tessili [79], pronunțate în aceeași zi în 1976, în care aceasta a răspuns la două întrebări esențiale privind interpretarea acestui articol: în primul rând, care este obligația ce trebuie luată în considerare pentru a determina competența în temeiul acestei dispoziții și, în al doilea rând, pe baza căror criterii de legătură se stabilește locul de executare a acestei obligații? Astfel, în Hotărârea De Bloos, Curtea a declarat că noțiunea „obligație" care figurează în acest articol se referă la obligația contractuală care făcea obiectul cererii reclamantului [80], și anume la obligația în litigiu care forma obiectul procedurii în curs între cele două părți contractante. În cauza Tessili, Curtea s-a pronunțat în sensul că locul de executare a obligației contractuale în litigiu se stabilește în conformitate cu legea aplicabilă raportului contractual, potrivit normelor conflictuale ale instanței solicitate să judece litigiul [81]. Curtea a motivat această hotărâre prin faptul că nu era posibilă o interpretare mai exactă a acestui articol, având în vedere diferențele care existau încă între legislațiile naționale în materie contractuală și ținând cont de lipsa, în acest stadiu al evoluției juridice, a oricărei unificări a dreptului material aplicabil [82].

81. Pentru a determina instanța competentă potrivit acestei interpretări, instanța în fața căreia litigiul este pendinte trebuie, astfel, să efectueze o analiză în trei etape, pe care avocatul general Ruiz-Jarabo Colomer a clasificat-o în mod întemeiat drept dificilă în concluziile sale prezentate în cauza GIE Groupe Concorde și alții [83]. În primul rând, instanța trebuie să stabilească obligația contractuală care constituie obiectul litigiului dintre cele două părți contractante. În continuare, aceasta trebuie să stabilească, în temeiul normelor conflictuale ale propriului său sistem juridic, dreptul material aplicabil raportului contractual dintre părți (*lex causae*). În sfârșit, aceasta trebuie să definească, în temeiul acestei legi, locul de executare a obligației contractuale în litigiu.

77 — În a doua teză, articolul 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles permitea de asemenea definirea competenței în materia contractelor individuale de muncă. Această competență a fost transpusă în Regulamentul nr. 44/2001 într-o secțiune specială, care reglementează competența în materia contractelor individuale de muncă (articolele 18-21).

78 — Hotărâre citată la nota de subsol 9.

79 — Hotărâre citată la nota de subsol 10.

80 — Hotărârea De Bloos, citată la nota de subsol 9, punctul 13.

81 — Hotărârea Tessili, citată la nota de subsol 10, punctul 13.

82 — *Ibidem*, punctul 14.

83 — A se vedea punctul 28 din concluziile avocatului general Ruiz-Jarabo Colomer prezentate la 16 martie 1999 (Hotărârea din 28 septembrie 1999, C-440/97, Rec., p. I-6307).

b) Motivele care au justificat modificarea articolului 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles

82. Această interpretare a articolului 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles a dat naștere la numeroase dificultăți practice pentru instanțele naționale atunci când acestea s-au pronunțat cu privire la competență, a suscitat critici aprinse în doctrină și a determinat avocații generali să propună modificarea acestei jurisprudențe. Criticile erau îndreptate împotriva mai multor aspecte ale acestei interpretări.

83. În primul rând, în ceea ce privește complexitatea normelor care decurg din interpretarea citată anterior, determinarea instanței competente este, în practică, extrem de dificilă, îngreunând procedura chiar înainte ca instanța să fi început să judece fondul cauzei [84]. În al doilea rând, determinarea competenței în temeiul normelor care decurg din această interpretare este extrem de imprevizibilă pentru părțile la proces, întrucât *lex causae* din diferite state membre poate stabili un loc diferit de executare a obligației pentru același tip de obligații [85]. Locul de executare a obligației în litigiu – și, prin urmare, instanța competentă – se va modifica, așadar, potrivit legii aplicabile raportului contractual. În al treilea rând, determinarea competenței în temeiul normelor citate anterior poate face ca instanțe diferite să fie competente în cazul în care același raport contractual dă naștere mai multor litigii [86]. În al patrulea rând, determi-

84 — A se vedea în acest sens *Europäisches Zivilprozeßrecht – Kommentar zu EuGVO und Lugano-Übereinkommen*, ediția a șaptea, Verlag Recht und Wirtschaft, Heidelberg, 2002, p. 131, punctul 17. A se vedea de asemenea Hill, J., „Jurisdiction in Matters Relating to a Contract under the Brussels Convention", *International and Comparative Law Quarterly*, nr. 3/1995, p. 606, care arată că, în cazul în care cele două părți nu au ales legea aplicabilă raportului contractual, stabilirea acestei legi va fi o sarcină dificilă.

85 — A se vedea punctul 61 și următoarele din Concluziile avocatului general Bot prezentate la 15 februarie 2007 în cauza Color Drack (Hotărârea din 3 mai 2007, C-386/05, Rep., p. I-3699). Lipsa previzibilității este, de exemplu, accentuată în special atunci când obligația în litigiu este o obligație pecuniară care trebuie executată, în temeiul dreptului anumitor state membre, la locul unde este domiciliat debitorul, însă, în alte state membre, în locul unde este domiciliat creditorul; instanța competentă se schimbă de asemenea ca urmare a aplicării unei legi diferite; astfel, a se vedea Hill, J., „Jurisdiction in Matters Relating to a Contract under the Brussels Convention", citată la nota de subsol 84, p. 606. Menționăm de asemenea că, în cazul în care legea aplicabilă obligației contractuale prevede că debitorul trebuie să plătească obligația pecuniară la locul unde este domiciliat creditorul, acesta din urmă este privilegiat, deoarece, în acest caz, creditorul poate sesiza instanțele din propriul său stat membru.

86 — A se vedea în acest sens punctul 55 și următoarele din Concluziile avocatului general Bot prezentate la 15 februarie 2007 în cauza Color Drack, citată la nota de subsol 85. Avocatul general arată (punctul 58) că Hotărârea din 5 octombrie 1999, Leathertex (C-420/97, Rec., p. I-6747), ilustrează foarte bine acest inconvenient; această cauză privea determinarea competenței în temeiul unui contract de reprezentare; o societate belgiană (agent comercial) a introdus o acțiune împotriva unei societăți italiene (clientul) vizând plata comisioanelor restante, precum și o despăgubire în compensarea lipsei preavizului pentru încetarea contractului; instanțele belgiene erau competente să se pronunțe cu privire la cererea de plată a despăgubirii, în timp ce instanțele italiene aveau competența de a se pronunța cu privire la cererea de plată a comisioanelor. În doctrină, a se vedea, de exemplu, Hill, J., „Jurisdiction in Matters Relating to a Contract under the Brussels Convention", citată la nota de subsol 84, p. 601, Beaumont, P. R., „The Brussels Convention Becomes a Regulation: Implications for Legal Basis, External Competence and Contract Jurisdiction", în Fawcett, J. (ed.), *Reform and Development of Private International Law – Essays in Honour of Sir Peter North*, citată la nota de subsol 29, p. 16, precum și Gaudemet-Tallon, H., *Les Conventions de Bruxelles et de Lugano – Compétence internationale, reconnaissance et exécution des jugements en Europe*, ediția a doua, Montchrestien, Paris, 1996, p. 117.

narea competenței în temeiul normelor citate anterior nu conduce în mod necesar la stabilirea competenței instanței care este cel mai strâns legată de litigiu [87].

84. Curtea a refuzat însă să deroge de la interpretarea articolului 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles dezvoltată în cauzele De Bloos și Tessili; în pofida numeroaselor critici și a apelurilor lansate de avocații generali pentru modificarea jurisprudenței [88], Curtea a confirmat-o, dimpotrivă, în mai multe rânduri, de exemplu în cauzele GIE Concorde și alții [89] și Leathertex [90]. În cauza Besix, aceasta a declarat în mod expres că nu poate fi dată o interpretare autonomă noțiunii „locul în care obligația a fost sau trebuie executată" fără a repune în discuție jurisprudența constantă inaugurată în cauza Tessili [91].

87 — În doctrină, a se vedea, de exemplu, Hill, J., „Jurisdiction in Matters Relating to a Contract under the Brussels Convention", citată la nota de subsol 84, p. 601, Kropholler, J., și von Hinden, M., „Die Reform des europäischen Gerichtsstands am Erfüllungsort (Art. 5 Nr. 1 EuGVÜ)", în Schack, H. (ed.), *Gedächtnisschrift für Alexander Lüderitz*, Beck, München, 2000, p. 402. Pentru motivul lipsei de legătură cu obiectul litigiului a instanței care ar fi trebuit să fie competentă potrivit jurisprudenței din cauzele De Bloos și Tessili, Cour de cassation (Curtea de casație) (Franța) a derogat deja de la aceste norme și a determinat competența în temeiul locului de executare a obligației caracteristice contractului; în acest sens, a se vedea Mourre, A., „À propos de l'application de l'art. 5-1 de la Convention de Bruxelles aux litiges nés de la rupture d'un contrat de représentation", *Gazette du Palais*, nr. V/1994, p. 849 și următoarele.

88 — A se vedea Concluziile avocatului general Lenz prezentate la 8 martie 1994 în cauza Custom Made Commercial (Hotărârea din 29 iunie 1994, C-288/92, Rec., p. I-2913), Concluziile avocatului general Léger prezentate la 16 martie 1999 în cauza Leathertex, citată la nota de subsol 86, și Concluziile avocatului general Bot prezentate la 15 februarie 2007 în cauza Color Drack, citată la nota de subsol 85.

89 — Hotărâre citată la nota de subsol 83.

90 — Hotărâre citată la nota de subsol 86.

91 — Hotărârea Besix, citată la nota de subsol 7, punctul 36. În această privință, menționăm că Hotărârea Besix a fost pronunțată după publicarea Regulamentului nr. 44/2001 și imediat înainte de intrarea acestuia în vigoare la 1 martie 2002.

c) Răspunsul la critică: articolul 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001

85. În cursul procedurii de adoptare a Regulamentului nr. 44/2001, legiuitorul comunitar a ținut seama de criticile prezentate anterior și a optat pentru o modificare parțială a normelor privind competența în materie contractuală. În cursul procedurii de adoptare a acestui regulament, orientarea și conținutul acestei modificări au fost extrem de controversate [92]. După îndelungi negocieri, articolul 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 a fost, în cele din urmă, redactat astfel încât, pentru două categorii de contracte – contractele de vânzare de mărfuri și contractele de prestare de servicii – locul de executare a obligației care formează obiectul cererii să fie determinat la punctul (b) în mod autonom, ținând seama de obligația caracteristică contractului, în timp ce, pentru toate celelalte contracte, s-a menținut, la punctul (a), modul de redactare a articolului 5 punctul 1 primul paragraf din Convenția de la Bruxelles.

2. Interpretarea articolului 5 punctul 1 literele (a) și (c) din Regulamentul nr. 44/2001

86. Din articolul 5 punctul 1 litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001 reiese că, pentru determinarea competenței, în cazul în care nu se aplică litera (b), se aplică litera (a) a articolului 5 punctul 1 din regulament. Întrucât am constatat, în cadrul răspunsului

92 — A se vedea în acest sens Kohler, C., „Revision des Brüsseler und Luganer Übereinkommens", în Gottwald, P. (ed.), *Revision des EuGVÜ – Neues Schiedsverfahrensrecht*, citată la nota de subsol 29, p. 12.

la prima întrebare, că în prezenta cauză nu este posibil să se determine competența în temeiul literei (b) a acestui articol, aceasta va fi determinată în temeiul literei (a) a articolului menționat. Litera (a) prevede că o persoană care are domiciliul pe teritoriul unui stat membru poate fi acționată în justiție într-un alt stat membru „în materie contractuală, în fața instanțelor de la locul în care obligația care formează obiectul cererii a fost sau urmează a fi executată". În interpretarea acestui punct, trebuie să se pornească, în opinia noastră, de la faptul că modul de redactare a articolului 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001 este identic cu cel al primei teze a articolului 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles, ca urmare a continuității dintre Regulamentul nr. 44/2001 și Convenția de la Bruxelles, precum și a interpretării istorice.

87. Arătăm, în primul rând, că modul de redactare a articolului 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001 este în întregime identic cu cel al primei teze a articolului 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles. Având în vedere *principiul continuității*, în cadrul interpretării Regulamentului nr. 44/2001, cu interpretarea Convenției de la Bruxelles, acest fapt conduce, în opinia noastră, la constatarea că articolul 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretat în mod identic cu articolul 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles.

88. Importanța principiului continuității în interpretarea Regulamentului nr. 44/2001 reiese din considerentul (19) al regulamentului menționat, potrivit căruia trebuie asigurată continuitatea necesară între Convenția de la Bruxelles și acest regulament, iar Curtea trebuie de asemenea să garanteze această continuitate atunci când interpretează acest regulament. În jurisprudența sa, Curtea a arătat deja importanța unei interpretări identice a acestor două acte juridice.

89. În cauza Henkel [93], în care, într-adevăr, aceasta nu a interpretat Regulamentul nr. 44/2001, ci Convenția de la Bruxelles, care era, în această cauză, norma *ratione temporis* pertinentă, Curtea a subliniat importanța unei interpretări uniforme a Convenției de la Bruxelles și a regulamentului menționat. Hotărârea a fost pronunțată după intrarea în vigoare a Regulamentului nr. 44/2001 [94]. În interpretarea articolului 5 punctul 3 din Convenția de la Bruxelles, Curtea s-a întemeiat de asemenea, printre altele, pe modul de redactare mai clar al articolului 5 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001 [95] și a arătat că, în lipsa oricărui motiv care să impună o interpretare diferită, articolului 5 punctul 3 din Convenția de la Bruxelles trebuie să i se recunoască un domeniu de aplicare identic cu cel al dispoziției corespunzătoare din Regulamentul nr. 44/2001 [96]. Curtea a menționat, în continuare, că acest fapt este cu atât mai important cu cât acest regulament a înlocuit Convenția de la Bruxelles, mai puțin în privința Regatului Danemarcei [97].

93 — Hotărâre citată la nota de subsol 22.

94 — Hotărârea Henkel a fost pronunțată la 1 octombrie 2002, iar Regulamentul nr. 44/2001 a intrat în vigoare la 1 martie 2002.

95 — Articolul 5 punctul 3 din Convenția de la Bruxelles stabilea competența „în materie delictuală și cvasidelictuală, în fața instanțelor de la locul unde s-a produs fapta prejudiciabilă", în timp ce articolul 5 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001 stabilește competența „în materie delictuală și cvasidelictuală, în fața instanțelor de la locul unde s-a produs *sau riscă* să se producă fapta prejudiciabilă" (sublinierea noastră).

96 — Hotărârea Henkel, citată la nota de subsol 22, punctul 49.

97 — *Ibidem*.

90. Deși Curtea nu a invocat în mod expres, în cauza Reisch Montage [98], principiul continuității de interpretare, aceasta s-a întemeiat, în interpretarea Regulamentului nr. 44/2001, pe jurisprudența referitoare la Convenția de la Bruxelles [99]. Curtea a adoptat același raționament în cauzele Freeport [100], ASML [101], FBTO Schadeverzekeringen [102] și Hassett și Doherty [103]. În numeroase cauze, avocații generali au arătat în mod expres importanța continuității între Convenția de la Bruxelles și Regulamentul nr. 44/2001 [104].

91. Până în prezent, Curtea a optat pentru derogarea de la principiul continuității și pentru o interpretare diferită a Regulamentului nr. 44/2001 față de Convenția de la Bruxelles, de exemplu în cauza Glaxosmithkline și Laboratoires Glaxosmithkline [105], referitoare la competența în materia contractelor individuale de muncă. Competența de a se pronunța cu privire la acest contract era reglementată în Convenția de la Bruxelles la articolul 5 punctul 1, în timp ce în Regulamentul nr. 44/2001 este inclusă într-o secțiune specială (articolele 18-21). Curtea a motivat interpretarea diferită a acestor dispoziții prin modificarea substanțială a modului de redactare a regulamentului; o interpretare diferită este, în plus, confirmată de lucrările pregătitoare ale acestui regulament [106].

92. Chiar și în cauza Ilsinger [107], în care Curtea nu s-a pronunțat încă, am propus Curții, în cadrul competenței în materia contractelor încheiate de consumatori, să interpreteze articolul 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001 în mod diferit față de articolul 13 primul paragraf punctul 3 din Convenția de la Bruxelles, având în vedere formularea parțial diferită a articolului menționat față de cea din convenție.

93. Or, condițiile pentru ca articolul 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001 să fie interpretat diferit față de articolul 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles nu sunt îndeplinite în prezenta cauză, nu numai, astfel cum am menționat deja, din cauza modului de redactare identic al celor două articole, ci și pentru că se poate constata, printr-o interpretare istorică, că aceasta era voința expresă a legiuitorului comunitar.

98 — Cauză citată la nota de subsol 85.

99 — *Ibidem*, punctele 22-25.

100 — Hotărârea din 11 octombrie 2007 (C-98/06, Rep., p. I-8319, punctele 39, 45 și 53).

101 — Hotărârea din 14 decembrie 2006 (C-283/05, Rec., p. I-12041, punctul 24).

102 — Hotărârea din 13 decembrie 2007 (C-463/06, Rep., p. I-11321, punctul 28).

103 — Hotărârea din 2 octombrie 2008, Cartesio (C-372/07, Rec. 2008, p.I-7403, punctele 19 și 22).

104 — A se vedea, de exemplu, punctul 10 din Concluziile avocatului general Léger prezentate la 28 septembrie 2006 în cauza ASML (hotărâre citată la nota de subsol 101), punctul 7 din Concluziile avocatului general Bot prezentate la 15 februarie 2007 în cauza Color Drack, citată la nota de subsol 85, punctul 4 din Concluziile avocatului general Mengozzi prezentate la 24 mai 2007 în cauza Freeport (C-98/06, hotărâre citată la nota de subsol 100) și punctul 28 din Concluziile avocatului general Kokott prezentate la 4 septembrie 2008, în cauza Allianz și Generali Assicurazioni Generali (C-185/07, cauză pendinte în fața Curții).

105 — Hotărârea din 22 mai 2008 (C-462/06, Rep., p. I-3965).

106 — *Ibidem*, punctele 15 și 24.

107 — A se vedea concluziile noastre prezentate în cauza Ilsinger, citată la nota de subsol 51.

94. *Interpretarea istorică* arată că formularea articolului 5 punctul 1 litera (a), astfel cum a fost adoptată în final în Regulamentul nr. 44/2001, a fost rezultatul unui compromis în cadrul procedurii de adoptare a acestui regulament, între cei care doreau să păstreze normele de determinare a competenței dezvoltate de Curte în jurisprudența De Bloos și Tessili și cei care sprijineau o modificare a acestei jurisprudențe. Între aceste propuneri extreme de formulare a acestui articol – care au variat de la menținerea *status quo*-ului la determinarea competenței pentru toate contractele în temeiul locului de executare a obligației caracteristice [108], a fost adoptată în cele din urmă o propunere de compromis, prin care competența era determinată în temeiul locului de executare a obligației caracteristice pentru două tipuri de contracte, contractul de vânzare de mărfuri și contractul de prestare de servicii, în timp ce, pentru celelalte tipuri de contracte, era menținut regimul existent. Această soluție de compromis, care a împărțit, propriu-zis, articolul 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 în două părți, a permis adoptarea modificării acestui articol [109].

95. Voința legiuitorului este, așadar, clară: determinarea în mod autonom a locului de executare a obligației pentru contractele de vânzare de mărfuri și de prestare de servicii, iar – pentru celelalte contracte – menținerea normelor de determinare a competenței, astfel cum rezultă acestea din interpretarea de către Curte a articolului 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles [110]. Dacă legiuitorul ar fi dorit să fie determinată competența de a se pronunța cu privire la toate contractele în temeiul, de exemplu, al locului de executare a obligației caracteristice contractului, articolul 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 ar fi fost de asemenea formulat în consecință. Or, având în vedere formularea actuală a acestui articol, reiese cu claritate din anumite versiuni lingvistice că obligația care formează obiectul procedurii dintre cele două părți este decisivă pentru determinarea competenței [111].

96. Este adevărat că această soluție de compromis nu este lipsită de imperfecțiuni. Modificând normele de determinare a competenței numai pentru contractele de vânzare de mărfuri și de prestare de servicii, Regulamentul nr. 44/2001 a eliminat, într-adevăr, pentru două tipuri de contracte,

108 — Cu privire la diferitele posibilități de modificare a acestui articol, a se vedea Kohler, C., „Revision des Brüsseler und Luganer Übereinkommens", în Gottwald, P. (ed.), *Revision des EuGVÜ – Neues Schiedsverfahrensrecht*, citată la nota de subsol 29, p. 12 și următoarele. Rezultă din documentul Consiliului „Proiect de convenție privind revizuirea Convenției de la Bruxelles și a Convenției de la Lugano" din 19 ianuarie 1999, nr. 5202/99, că una dintre posibilitățile de a formula articolul 5 punctul 1 primul paragraf din noul regulament era: „în materie contractuală, în fața instanței de la locul de executare a obligației *caracteristice* contractului" (sublinierea noastră), o altă posibilitate fiind menținerea *status quo*-ului. Beaumont, P. R., „The Brussels Convention Becomes a Regulation: Implications for Legal Basis, External Competence and Contract Jurisdiction", citată la nota de subsol 29, p. 16 și p. 17, de exemplu, arată că Regatul Unit a susținut menținerea *status quo*-ului.

109 — Astfel, Mankowski, P., în Magnus, U., și Mankowski, P. (ed.), *Brussels I Regulation*, citată la nota de subsol 27, p. 153, punctul 131.

110 — Această voință a legiuitorului reiese de asemenea cu claritate din expunerea de motive a Propunerii de Regulament (CE) al Consiliului privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială, citată la nota de subsol 24, p. 9 a versiunii în limba franceză a expunerii de motive.

111 — Potrivit versiunii în limba italiană a articolului 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001, este competentă în materie contractuală instanța de la locul în care obligația care formează obiectul procedurii a fost sau trebuie executată («in materia contrattuale, davanti al giudice del luogo in cui l'obbligazione dedotta in giudizio è stata o deve essere eseguita»); potrivit versiunii în limba germană, în cazul în care un contract sau o cerere întemeiată pe un contract formează obiectul procedurii, este competentă instanța de la locul în care obligația a fost sau trebuie executată („wenn ein Vertrag oder Ansprüche aus einem Vertrag den Gegenstand des Verfahrens bilden, vor dem Gericht des Ortes, an dem die Verpflichtung erfüllt worden ist oder zu erfüllen wäre").

inconvenientele pe care le prezentau normele de determinare a competenței rezultate din jurisprudența Curții în cauzele De Bloos și Tessili, însă aceste inconveniente continuă să existe pentru toate celelalte tipuri de contracte pentru care competența este determinată în temeiul articolului 5 punctul 1 litera (a) din acest regulament. În plus, modificarea acestor norme de determinare a competenței creează de asemenea două noi dificultăți.

97. În primul rând, formularea articolului 5 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 a ridicat problema delimitării dintre contractele pentru care competența este determinată în temeiul literei (b) – așadar, contractele de vânzare de mărfuri și de prestare de servicii – și cele pentru care competența este determinată în temeiul literei (a) a articolului menționat. Întrucât prezenta cauză ilustrează cu claritate că această delimitare nu este ușoară, trebuie, prin urmare, să se determine pentru fiecare caz în parte categoria din care face parte un contract dat [112].

98. În al doilea rând, având în vedere menținerea interpretării rezultate din jurisprudența Curții în cauzele De Bloos și Tessili în ceea ce privește articolul 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001, vor exista incoerențe între interpretarea literelor (a) și (b) ale acestui articol, întrucât, în cazul literei (b), competența este determinată în temeiul locului de executare a obligației caracteristice, în timp ce, în cazul literei (a), aceasta este întotdeauna determinată în temeiul locului de executare a obligației în litigiu.

99. Având în vedere inconvenientele citate anterior, pe care modificarea normelor de determinare a competenței în materie contractuală le menține și chiar le produce, modificarea interpretării literei (a) a acestui articol ar fi poate într-adevăr de dorit [113], însă, procedând astfel, voința neechivocă a legiuitorului ar fi eludată sau ar fi încălcată în mod direct. Astfel, Curții i-ar fi atribuit rolul de legiuitor și și-ar depăși limitele competenței. În consecință, trebuie menținută, în opinia noastră, în ceea ce privește articolul 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001, interpretarea dezvoltată de Curte cu privire la articolul 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles în cauzele De Bloos și Tessili.

100. Astfel cum menționează instanța de trimitere, determinarea competenței în prezenta cauză în temeiul interpretării rezul-

112 — Pentru numeroase contracte, nu este evident, la prima vedere, dacă trebuie examinate în temeiul articolului 5 punctul 1 litera (a) sau al articolului 5 punctul 1 litera (b); cu titlu de exemplu, citățm contractul de închiriere sau de arendare, precum și contractul de credit. Însă, chiar în cadrul literei (b) a acestui articol, delimitarea dintre un contract de vânzare de mărfuri și un contract de prestare de servicii nu este întotdeauna clară; Gaudemet-Tallon, H., *Compétence et exécution des jugements en Europe – Règlement nº 44/2001, Conventions de Bruxelles et de Lugano*, citată la nota de subsol 51, p. 147, menționează, în acest context, exemplul contractului de franciză. Este adevărat că, având în vedere caracterul uniform al criteriului de determinare a competenței în cadrul articolului 5 punctul 1 litera (b) din acest regulament, delimitarea dintre un contract de vânzare de mărfuri și un contract de prestare de servicii nu va reprezenta o problemă.

113 — Mankowski, P., în Magnus, U., și Mankowski, P. (ed.), *Brussels I Regulation*, citată la nota de subsol 27, p. 158, punctul 138.

tate din cauzele De Bloos şi Tessili va însemna, în mod concret, că instanţa de la locul unde este domiciliat licenţiatul, aşadar o instanţă germană, va fi competentă să judece cererea, întemeiată pe contractul de licenţă, de plată a drepturilor de licenţă pentru înregistrările video ale concertului în cauză.

3. Importanţa cauzei Besix în prezenta cauză

101. În sfârşit, trebuie analizat şi aspectul dacă interpretarea articolului 5 punctul 1 din Convenţia de la Bruxelles efectuată de Curte în cauza Besix [114] se opune, în prezenta cauză, determinării competenţei în temeiul articolului 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001. Întrucât s-a constatat că articolul 5 punctul 1 litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretat în mod identic cu articolul 5 punctul 1 din Convenţia de la Bruxelles, cauza Besix trebuie luată de asemenea în considerare în prezenta cauză. În cauza Besix, Curtea a considerat că nu se determina competenţa în temeiul acestui articol în cazul în care nu era posibil să se determine locul de executare a obligaţiei, întrucât conţinutul acestei obligaţii, care nu presupunea nicio limitare geografică, reprezenta o obligaţie de a nu face şi că, prin urmare, era posibil să se determine mai multe locuri de executare a acestei obligaţii [115]. În acest caz, competenţa este determinată în temeiul articolului 2 primul paragraf din convenţia menţionată.

102. Însă, în opinia noastră, prezenta cauză nu este comparabilă cu cauza Besix. Într-adevăr, în cauza menţionată nu era posibil să se determine locul de executare a obligaţiei *în litigiu*, în timp ce, în prezenta cauză, este posibil să se determine locul de executare a obligaţiei în litigiu, şi anume obligaţia pecuniară de a plăti drepturile de licenţă pentru înregistrările video. Întrucât obligaţia în litigiu este decisivă, potrivit Hotărârii De Bloos, pentru a determina competenţa, nu este important dacă poate fi determinat locul de executare a obligaţiei de a acorda licenţa care, în prezenta cauză, constituie obligaţia *caracteristică* contractului, însă nu şi obligaţia în litigiu.

4. Concluzie

103. În temeiul consideraţiilor care precedă, propunem Curţii să răspundă la cea de a treia întrebare preliminară că articolul 5 punctul 1 literele (a) şi (c) din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că determinarea competenţei de a judeca litigiile rezultate dintr-un contract de licenţă se realizează în temeiul acestui articol, în conformitate cu principiile rezultate din jurisprudenţa Curţii cu privire la articolul 5 punctul 1 din Convenţia de la Bruxelles.

114 — Hotărâre citată la nota de subsol 7.
115 — *Ibidem*, punctul 55.

VII — Concluzie

104. Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare adresate de Oberster Gerichtshof după cum urmează:

„1) Este necesar să se răspundă la prima întrebare preliminară că articolul 5 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială trebuie interpretat în sensul că un contract prin care titularul unui drept de proprietate intelectuală autorizează cealaltă parte contractantă să exploateze acest drept (contract de licență) nu este un contract având ca obiect prestarea de servicii în sensul acestui articol.

2) Este necesar să se răspundă la cea de a treia întrebare preliminară că articolul 5 punctul 1 literele (a) și (c) din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că determinarea competenței de a judeca litigiile rezultate dintr-un contract de licență se realizează în temeiul acestui articol, în conformitate cu principiile rezultate din jurisprudența Curții cu privire la articolul 5 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială.”